

Individuella utvecklingsplaner i praktiken

En fallstudie om IUP och delaktighet på en skola i
årskurs fem

Sarika Hellman, Tiana Rapp

Lärarhögskolan i Stockholm
Institutionen för individ, omvärld och lärande

Examensarbete 10 p
Individuella utvecklingsplaner
Allmänna utbildningsområdet (41–60p)
Vårterminen 2007
Examinator: Åsa Bäckström
English titel: Individual development plans in practice

Individuella utvecklingsplaner i praktiken

Individual development plans in practice

En fallstudie om IUP och delaktighet på en skola i årskurs fem

A case study of individual development plans and participation in one school in year five

Sarika Hellman, Tiana Rapp

Sammanfattning

Den första januari 2006 trädde en ny lagändring i grundskoleförordningen i kraft. I och med den ska lärarna dokumentera elevernas utveckling i en individuell utvecklingsplan (IUP). Ändringen i grundskoleförordningen är ett politiskt beslut som lärarna ska genomföra tillsammans med eleverna praktiskt i skolan. Syftet med fallstudien är att undersöka tre lärares arbete med de individuella utvecklingsplanerna i årskurs fem på samma skola, samt se hur de gör eleverna delaktiga i arbetet, enligt dem själva. Men även undersöka hur delaktiga och medvetna deras elever är enligt dem själva i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna. Av vår fallstudies resultat har vi kunnat se hur ett beslut som har fattats på formuleringsarenan praktiseras på realiseringsarenan. Att det tar lång tid att implementera och genomföra då det berör många individers dagliga arbete. Av resultatet av vår fallstudie har vi även kunnat se att begreppet individuella utvecklingsplaner är nytt, men att arbetet har praktiserats långt före att ändringen i grundskoleförordning trädde i kraft. Vi har inte sett att eleverna är speciellt delaktiga i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna, Vi tror dock att det kan komma att bli alltmer delaktiga då lärarna vill att arbetet ska bli mer levande tillsammans med eleverna än vad det är idag.

Nyckelord

Individuell utvecklingsplan (IUP), Delaktighet, Grundskola

1. Inledning	1
2. Bakgrund	1
2.1. Läroplansteori: Individuella utvecklingsplaner från formuleringsarenan till realiseringsarenan.....	5
3. Syfte	7
4. Frågeställning	7
5. Tidigare forskning	7
6. Litteraturgenomgång	11
6.1. Allmänna råd och kommentarer – Den individuella utvecklingsplanen	11
6.2. Agneta Zetterströms material "Att arbeta med IUP"	13
7. Metod	15
7.1 Kvalitativ fallstudie.....	15
7.2. Urval till fallstudien	16
7.3. Forskningsetiska principer	17
7.3.1. Informationskravet	17
7.3.2. Samtyckeskravet	18
7.3.3. Konfidentialitetskravet	18
7.3.4. Nyttjandekravet.....	18
7.4. Genomförande av fallstudie	18
7.4.1. Intervjuer.....	20
7.4.1.1. Intervju med Siv	20
7.4.1.2. Intervju med Kerstin.....	21
7.4.1.3. Intervju med Sofia.....	21
7.4.1.4. Intervju med Ulla.....	21
7.4.2. Elevsamtal	21
7.4.2.1. Elevgrupp 1.....	21
7.4.2.2. Elevgrupp 2.....	22
7.4.2.3. Elevgrupp 3.....	22
8. Resultat	23
8.1. Sammanställning av intervjun med rektorn.....	23
8.1.1. Siv	23
8.2. Sammanställning av intervjuerna med lärarna	24
8.2.1. Kerstin.....	24
8.2.2. Sofia.....	25
8.2.3. Ulla.....	26
8.3. Sammanställning av intervjuerna med eleverna.....	27
8.3.1. Elevgrupp 1.....	27
8.3.2. Elevgrupp 2.....	27
8.3.3. Elevgrupp 3.....	28
8.4. Analys av resultat.....	28
9. Diskussion	29
9.1. Metoddiskussion	29
9.2. Resultatdiskussion	31

9.2.1. Ur rektorns och lärarnas perspektiv.....	31
9.2.2. Ur elevernas perspektiv.....	33
9.2.3. Ur vårt perspektiv.....	33
9.3. Avslutande diskussion	35
9.4. Eventuell framtida forskning.....	37
10. Referenser.....	38
11. Bilagor	41
11.1. Bilaga 1.	41
11.2. Bilaga 2.	44
11.3. Bilaga 3.	45
11.4. Bilaga 4.	46
11.5. Bilaga 5.	48

D

et var en gång en ledande folkskara i ett land i norr Europa på 2000-talet. Den ledande folkskaran ville skapa en förbättring i fröknarnas och magistrarnas samt skolbarnens dagliga sysselsättning, för att se skolbarnens utveckling. Det beslut som den ledande folkskaran fattade skulle innebära att skolbarnen skulle lära sig att se sin egen utveckling samt ses som individuella själar. Skolbarnen skulle vara medansvariga i sin egen skolgång samt känna ansvar för sin egen kunskapsutveckling. Men det nya beslutet skulle även hjälpa deras fröknar och magistrar då de skulle följa denna utveckling, och då kunna ordna kunskapsförmedlingen, som dagligen sker i lektionssalen efter skolbarnens kunnande. Nu var spänningen olidlig, då man var förväntansfull hur de nu föreskrivna fattade besluten skulle tas i bruk.

1. Inledning

Efter den första januari 2006 är det obligatoriskt att varje elev i skolan har en individuell utvecklingsplan (IUP). Läraren ska tillsammans med eleven dokumentera elevens utveckling. Den individuella utvecklingsplanen ska inte vara bedömande, utan den ska vara framåtsyftande så att eleven tydligt kan se sin utvecklingsgång. Den ska hjälpa läraren och eleven att se vad de behöver arbeta vidare med. Läraren ska kunna se vad den enskilda eleven behöver utveckla med hjälp av hans/hennes undervisning och eleven ska kunna se vad han/hon behöver arbeta vidare med alternativt vad han/hon kan inom ett visst arbetsområde. Idag finns det färdiga arbetsmaterial för arbetet med de individuella utvecklingsplanerna som skolorna kan köpa in, men de kan även formulera arbetsmaterialet för de individuella utvecklingsplanerna själva på respektive skola. Den individuella utvecklingsplanen ska följas upp minst två gånger per läsår, i samband med utvecklingssamtalet. "Den kan ses som en sorts kontrakt som innebär att barn, föräldrar och pedagoger förbinder sig att arbeta med något som barnet särskilt behöver utveckla eller arbeta med."¹ Men grundtanken med de individuella utvecklingsplanerna är att de ska vara ett verktyg som eleven och läraren kan använda sig av dagligen för att eleven ska se sin utveckling och därmed fortsätta att utvecklas. Eleven ska även vara delaktig i arbetet och utformningen av den individuella utvecklingsplanen.

2. Bakgrund

2001 tillsatte regeringen en expertgrupp av personer från utbildningsdepartementet, skolledare och pedagoger. Gruppen skulle utvärdera och analysera vilket behov av insatser som fanns i skolor och hur dessa insatser kunde hjälpa skolor att uppnå de mål som finns formulerade i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo94). Det var i den rapporten expertgruppen gav ut senare samma år som begreppet individuella utvecklingsplaner (IUP) först dök upp.²

Anledningen till kravet på individuella utvecklingsplaner var att man på hög styrande nivå bedömde att skolan inte arbetade fullt mot de mål som står skrivna i läroplanerna och kursplanerna, vilka har fastlagts av regeringen. Läroplanen är den skrift som innehåller riktlinjer och grundläggande värden för verksamheten inom det offentliga skolväsendet och de har utfärdats av regeringen. Kursplanerna finns vid sidan av läroplanerna, är de bildande föreskrifter som uttrycker statens krav på utbildning. De

¹ Nordin-Hultman, E. (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. Stockholm: Liber AB. Sid. 17.

² Tjädermo, C. (2005). *Individuella utvecklingsplaner - en studie om fyra pedagogers tankar om arbetet med individuella utvecklingsplaner*. Institutionen för Utbildningsvetenskap: Lärarprogrammet. Linköpings universitet. Sid. 5

individuella utvecklingsplanerna är redskap för eleverna och lärarna så att de kan nå de nationella målen som står skrivna i läroplanerna och kursplanerna. För att eleverna i den svenska skolan ska få en utbildning som har hög kvalitet bör den utformas av lärarna och eleverna tillsammans. Det expertgruppen kom fram till år 2004 ligger till grund för ändringen i grundskoleförordningen. Grundskoleförordningen innehåller "[...]föreskrifter om grundskolan utöver vad som föreskrivs i skollagen (1985:1100)."³ I och med ändringen är det obligatoriskt för lärarna att dokumentera respektive elevs utveckling i en individuell utvecklingsplan (IUP). Grundskoleförordningen (kap 7, §2) inkl. den nya ändringen säger följande:

2 § Läraren skall fortlöpande informera eleven och elevens vårdnadshavare om elevens skolgång. Minst en gång varje termin skall läraren, eleven och elevens vårdnadshavare samtala om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas (utvecklingssamtal). Vid utvecklingssamtalet skall läraren i en framåtsyftande individuell utvecklingsplan skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven skall nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna. Utvecklingsplanen kan även innehålla överenskommelser mellan lärare, elev och vårdnadshavare. Informationen vid utvecklingssamtalet bör grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i relation till målen i läroplanen och kursplanerna.

På begäran av en elevs vårdnadshavare skall läraren som ett komplement till utvecklingssamtalet även lämna annan skriftlig information om elevens skolgång än som avses i första stycket.

Uppgifter i utvecklingsplanen och sådan information som avses i andra stycket får inte ha karaktären av betyg. Utvecklingssamtal skall i vissa fall resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 5 kap. 1 §. Förordning (2005:179). 4

Arbetet med de obligatoriska utvecklingsplanerna tyckte vi skulle vara intressant att undersöka på vår VFU-skola, samt att vi ville se hur de gör eleverna delaktiga i arbetet praktiskt. VFU-skolan är den skola där man som student genomför sin verksamhetsförlagda utbildning (VFU), vilket är en stor och viktig del av lärarutbildningen.

2004 utkom "Individuell utveckling och dokumentation i grundskolan" från Myndigheten för skolutveckling. I rapporten som är skriven på uppdrag av regeringen, beskrivs hur tjugo grundskolor hade fått möjlighet att utforma en individuell planering och i texten redovisas skolornas resultat och den dokumentation som gjorts på varje skola. 5

³ <http://lagen.nu/1994:1194>.

⁴ Grundskoleförordningen. (2006). *Bestämmelser om individuella utvecklingsplaner och åtgärdsprogram*, kap 7, 2§.

⁵ Tjädermo. (2006). Sid. 5

I rapporten från Myndigheten för skolutveckling beskrivs arbetet med individuell planering och dokumentation utifrån undersökningen som gjordes på de 20 skolorna. Den tar upp hur man som lärare kan arbeta för att eleven ska bli självständig, delaktig och ansvarstagade i sin egen utveckling, och vad man som lärare kan hjälpa eleven med i lärandeprocessen. Rapporten tar inte bara upp möjligheter i arbetet med individuell planering och dokumentering utan även svårigheter med arbetet, då det t.ex. tar mycket tid från undervisningstiden och undervisningen ibland blir för individriktad, istället för att fokusera på hela gruppen. En skola i rapporten "Individuell planering och dokumentation i grundskolan" belyser just detta, då de säger att det ibland är svårt "[...]att hitta en balans mellan individuella och kollektiva lektioner där stoffet diskuteras i dialog mellan lärare och elev"⁶. Rapporten tar även upp att det är i gruppen som eleven kan utveckla sin språkutveckling, samarbetsförmåga, hänsynstagande och det demokratiska förhållningssättet. När en elevs utbildning blir för individualiserad så finns risken att denne inte utvecklar dessa värdefulla färdigheter som en god samhällsmedborgare bör tillgodogöra sig.

En viktig del av arbetet med individuella utvecklingsplaner är att göra eleverna delaktiga. Torsten Madsén⁷ som tidigare var gymnasielärare samt fortbildare och skolforskare vid Högskolan i Kristianstad menar att det är nödvändigt med elevinflytande för att eleverna ska utvecklas inom arbetsområdet samt få en ökad förståelse för det. Han betonar att det är viktigt att eleven är delaktig i sin egen utbildning, för att utvecklas. Man kan beskriva det som att den som är delaktig inte är kontrollerad av andra, utan är själv aktiv. Begreppet delaktighet som vi använder oss av kräver "[...]aktiv medverkan, medansvar, medinflytande hos deltagaren"⁸. Vi ser det som att en elev kan vara delaktig i både individuella och sociala handlingar. Det är viktigt att alla elever känner att de är delaktiga, att de känner att det får vara med och påverka, ta ansvar och utföra uppgifter. Skolverket⁹ menar att om skolan har ett nära arbete med elevens vårdnadshavare så att de får inflytande för skolans verksamhet, stärks vanligtvis även elevens inflytande. Men det är inte alltid så lätt att hitta de rätta vägarna för att hantera elevinflytande på bästa möjliga sätt, vilket Skolverket¹⁰ belyser. Delaktighet kan uppfattas olika utifrån vilken ställning man befinner sig i. Det en lärare tolkar som delaktighet behöver inte alls betyda delaktighet utifrån elevens perspektiv. Läraren kanske anser att hans/hennes elever är delaktiga i undervisningen eller i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna samtidigt som eleverna inte anser att de är det. En elev i grundskolans tidigare år kanske anser att han/hon är delaktig då denne får vara med och bestämma kring arbetet under en speciell lektion, samtidigt som en student på exempelvis högskolan, inte anser sig vara delaktig i utformandet av kursen som denne läser, då läraren aldrig frågar studenten om dess åsikt. Vi menar att begreppet

⁶ Myndigheten för skolutveckling. (2003). Sid. 32

⁷ Madsén, T. (1995). *Dialog och delaktighet, en skrift om elevinflytande*. Stockholm: Lärarförbundet.

⁸ www.ne.se, delaktighet.

⁹ Skolverket: Skola i utveckling. (1999) *Inflytandets villkor – En rapport om 41 skolors arbete med elevinflytande*. Stockholm: Liber AB.

¹⁰ ibid.

delaktighet inrymmer många olika tolkningar, vilket man som lärare bör vara väl medveten om i undervisningen och i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna. Vi tror inte i allmänhet att elevers egen syn på deras delaktighet i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna stämmer helt överens med vad lärarna säger om deras delaktighet. Deras syn på delaktighet kan nog skilja sig ifrån varandra, samt på vilket sätt man som elev kan vara delaktig.

Enligt rapporten "Individuell planering och dokumentation i grundskolan"¹¹, bör läraren dokumentera elevens utveckling i den individuella utvecklingsplanen. Det är viktigt att han/hon gör det tillsammans med eleven och dess vårdnadshavare, så att det inte bara presenteras för eleven. "Individuell planering och dokumentation i grundskolan" menar även att det är även viktigt att eleven är delaktig i sin egen utveckling och då i den individuella utvecklingsplanen. Detta för att eleven tydligt ska se sina egna framsteg så att denne utvecklar ett gott självförtroende samt vill lära sig mer och utvecklas till en god samhällsmedborgare. Det är viktigt att eleven och dess vårdnadshavare är delaktiga i elevens skolgång så att de kan vara med och påverka samt engagera sig i utbildningen. Dialogen mellan hem och skola bör inte endast ske två gånger om året, under utvecklingssamtalet, utan det bör vara en dialog som ständigt pågår. Detta för att samtliga parter ska vara insatta i elevens vardag och liv så att han/hon utvecklas i rätt riktning.

Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta kunskaper. I samarbete med hemmen skall skolan främja elevernas utveckling till ansvars-kännande människor och samhällsmedlemmar.¹²

I och med att det finns en dialog mellan hemmet och skolan kan läraren, eleven och dess vårdnadshavare lättare arbeta mot de mål som eleven ska nå. Arbetet blir lättare för samtliga parter om alla är väl insatta i arbetet vilket både läraren och vårdnadshavaren behöver hjälpa och stötta eleven i. Men eleven behöver även själv vara delaktig och ta eget ansvar för sin egen utveckling, i skolan och i hemmet. Lpo94 menar att elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling förutsätter att de tar ett allt större ansvar för det egna arbetet och för skolmiljön samt att de får ett reellt inflytande på utbildningens utformning. Ett av målen för eleverna att sträva mot enligt Lpo94 är att successivt utöva ett allt större inflytande över sin utbildning, samt det inre arbetet i skolan. För att kunna jobba mot dessa mål finns det även riktlinjer i Lpo94 för alla som arbetar i skolan samt speciella för lärarna. I Lpo94 står det att alla som arbetar inom skolan "[...]skall främja elevernas förmåga och vilja ta ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön"¹³. Det står även i riktlinjerna som lärarna speciellt ska följa, att de ska "[...]utgå från att elever kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inläring och för sitt arbete i skolan"¹⁴.

¹¹ Myndigheten för skolutveckling. (2004).

¹² Lpo94, (1994). *Lärarens handbok kap 1, § 2*. Solna: Lärarförbundet. Sid. 11

¹³ ibid. Sid.18

¹⁴ ibid. Sid.18

2.1. Läroplansteori: Individuella utvecklingsplaner från formuleringsarenan till realiseringsarenan.

Vi kommer att undersöka hur arbetet med de individuella utvecklingsplanerna har kommit att fungera i praktiken med hjälp av läroplansteori och begreppen formuleringsarena och realiseringsarena. Det är politikerna på formuleringsarenan som har infört bestämmelser om Individuella Utvecklingsplaner, vilka lärarna på realiseringsarenan ska genomföra praktiskt. Lindensjö och Lundgren¹⁵ belyser att skola och utbildning inte alltid har sett likadan ut, utan att det har skett en förändring och utveckling inom de två arenorna. Bo Lindensjö är docent i statsvetenskap vid Stockholms universitet, och har ägnat sig mycket åt politisk teori samt utbildningspolitik. Ulf. P. Lundgren har en personlig professur i pedagogik vid Uppsala universitet, och har inriktat sig på utbildningspolitik och utbildningsfilosofi. Tiden 1991-1999 var han generaldirektör för Skolverket.

Förändringar under 1800-talet i skolans värld kan beskrivas som att utbildningen nu började knytas till samhället. Utbildningens fokus ligger inte idag på att återskapa kunskap, värderingar och attityder, utan förväntas ge individen möjligheten att skapa nya kunskaper, nya värderingar och nya attityder. "Utbildning var det som åter skulle synliggöra detta samhällsliv och arbetsliv."¹⁶ Utbildning ska idag skapa mindre starka gränser mellan sociala, ekonomiska och kulturella skillnader i samhället, vilket kräver att utbildningen blir så likvärdig som möjligt. Detta skapar en dubbelhet mellan beroende och oberoende i samhället och den grundläggande produktionsstrukturen, vilket skapar en paradox. Denna paradox gäller planerandet och genomförandet av utbildning. Paradoxen kallas för reproduktionsparadoxen. Lindensjö och Lundgren belyser två konsekvenser som är tydliga för denna paradox som gör att det uppstår en skarp gräns mellan besluten om utbildningens mål samt innehåll och metoder för att de ska kunna genomföras i praktiken. Hur man förmedlar det som politikerna har beslutat så att det uppfattas riktigt i skolan är inte det lättaste att verkställa, "[...]alltså en klyfta mellan formuleringsarenan och realiseringsarenan."¹⁷ Formuleringsarenan inkluderar bland annat riskdag, regering och kommuner, det är där bland annat olika statliga dokument formuleras och beslutas, t.ex. läroplanen och grundskoleförordningen. Det är enligt läroplansteori, på realiseringsarenan som dokumenten som har formulerats och beslutats av politikerna på formuleringsarenan ska implementeras, vilket i det här fallet är av rektorn, lärarna och eleverna.

De mål som har beslutats på formuleringsarenan är samhällets önskemål och krav på den specifika utbildningen. När mål till enskilda kurser fastställs krävs det att de formuleras av människor som är specialiserade på ämnet och dess specifika behov. Det gör att det finns två avdelningar på formuleringsarenan, det är den politiska respektive administrativa avdelningen. Mellan dem finns olika konventioner och regler

¹⁵ Lindensjö, B. & Lundgren, U. (2005). *Utbildningsreformer och politisk styrning*. Stockholm: HLS Förlag.

¹⁶ *ibid.* Sid.171

¹⁷ *ibid.* Sid.172

som fördelar makten dem emellan. Enligt läroplansteorin är det genom dem som formuleringsarenan knyts an till samhället. De mål och beslut som formuleras på denna arena ska sedan lärarna på realiseringsarenan skapa metoder för att kunna genomföra i praktiken. Lärarna måste därför vara specialiserade, professionella och kunniga på olika metoder så att de kan genomföra det specifika uppdraget. Det som beslutas på formuleringsarenan kan ofta vara abstrakt för dem som ska genomföra det i praktiken, detta för att ge beslutet ett brett tolkningsutrymme. Lindensjö och Lundgren poängterar att tolkningsutrymmet även leder till ett ganska stort avstånd mellan de två arenorna. Idag är den centrala skoladministrationen utplacerad på respektive kommun, vilket innebär att det finns många formuleringsarenor. De mål som politikerna i regeringen har beslutat riskerar att endast placeras hos ett fåtal personer som arbetar med skoladministration på den enskilda kommunen. Detta ger de enskilda personerna på kommunen en ökad makt kring regeringens beslut innan de genomförs av lärarna i skolan. Medias roll har de senaste åren ökat skolans synlighet i samhället. Lindensjö och Lundgren menar att allt som beslutas för skola och utbildning har ett stort medialt intresse, speciellt då ca 50 % av Sveriges befolkning ägnar sig åt utbildning i olika former.

Realiseringen av politiska beslut kan beskrivas som en process då offentliga planer, program och reformer verkställs. Beslutsfattarna på formuleringsarenan kan inte alltid skapa en klarhet om hur beslutet ska bli i verkligheten i den bestämda miljön. Lindensjö och Lundgren menar att beslutsfattarna kanske inte har kunskap och kännedom om olika stadier som passerar när besluten ska genomföras i praktiken. De kan inte heller veta i detta fall lärarnas attityder till det fattade beslutet om obligatoriska individuella utvecklingsplaner och hur de kan genomföra detta till ett bra arbete i skolan. Genomförandet av reformer skiljer sig ofta från villkoren som gäller när man utformar den specifika reformen. Genomförandet av att alla elever ska ha en obligatorisk individuell utvecklingsplan behöver inte se ut som det beslut som fattades på formuleringsarenan. Det kan som sagt skilja sig åt då det kanske är ett helt nytt arbete för lärarna eller så har kanske ett liknande arbete alltid varit aktuellt på skolan.

Lindensjö och Lundgren menar att en reform endast kan genomföras då lärarna uppfattar den som väsentlig för utbildningen. De kan aldrig bli tvingade till att genomföra en reform av skolledaren, vilket betyder att de beslut som fattas måste innebära en vinst för skolan, lärarna och eleverna. Reformen måste dock ske med ett utrymme på lokal nivå så att rektorn och lärarna kan konkretisera de nationella målen. Lärarens tolkning kring målen baseras nog oftare på deras erfarenhet och kunskap än utifrån politiska värderingar. Lindensjö och Lundgren menar att den stora klyftan mellan läroplansteorins två arenor skapar ett informationsproblem, då även lärarna på realiseringsbanan måste kunna formulera sina problem så att de kan uppfattas riktigt på formuleringsarenan. Det är viktigt att de beslut som regeringen har fattat anpassas till den lokala miljön. Lindensjö och Lundgren menar att det innebär att skolledarna, skolpolitikerna som arbetar på kommunen och inte minst lärarna har ett enormt ansvar då de ska se till att de statliga besluten verkställs. För att en reform som exempelvis att införa obligatoriska individuella utvecklingsplaner i skolan ska vara genomförbar krävs det resurser som pengar och kompetens. Men det krävs även tid, både på

formuleringsarenan och på realiseringsarenan. Tiden som de flesta lärarna inte har tillgång till, fast de vill.

3. Syfte

Vårt huvudsyfte är att genom att använda oss av läroplansteori se hur beslutet om obligatoriska individuella utvecklingsplaner som har fattats på formuleringsarena praktiseras på realiseringsarenan. Detta genom att undersöka hur arbetet med de individuella utvecklingsplanerna fungerar i tre klasser i årskurs fem samt se hur lärarna gör eleverna delaktiga i detta arbete, enligt lärarna själva. Vi har valt att genomföra en fallstudie i årskurs fem, för att det är då eleverna ska ha uppnått kursmålen för skolår fem enligt Lpo94.

Vårt andra syfte är att undersöka om eleverna är delaktiga i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna och i så fall hur de är delaktiga, enligt eleverna själva. Eleverna ska enligt ändringen i grundskoleförordningen vara delaktiga i sin egen utveckling, samt i sin egen individuella utvecklingsplan. Frågan är om de är delaktiga i praktiken, och i så fall på vilket sätt är de delaktiga?

Området som vi vill undersöka är i högsta grad aktuellt för vår framtida yrkesroll, då vi som lärare och förskollärare troligtvis kommer att arbeta under den nya ändringen i grundskoleförordningen.

4. Frågeställning

- Hur arbetar lärarna i årskurs fem på samma skola, enligt dem själva, med de individuella utvecklingsplanerna och hur arbetar de för att göra eleverna delaktiga i arbete?
- Hur delaktiga och medvetna är eleverna, enligt dem själva, i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna?

5. Tidigare forskning

Eftersom individuella utvecklingsplaner är ett relativt nytt begrepp i Sverige, (första gången det dök upp var år 2001, då expertgruppen som regeringen tillsatte skulle utvärdera och analysera den målstyrda skolan, samt vilka insatser som skolan behövde sätta in för att eleverna skulle kunna nå de uppsatta målen som är formulerade i Lpo94)

finns det inte så mycket forskning om individuella utvecklingsplaner. Dokument som vi har utgått från är styrdokument som Lpo94, kursplaner, grundskoleförordningen och Skolverkets¹⁸ ”Allmänna råd och kommentarer för den individuella utvecklingsplanen”. De sist nämnda är råd och rekommendationer som ska fungera som stöd för hur författningarna kring arbetet med individuella utvecklingsplaner kan tillämpas. De anger hur man som lärare bör handla för att elevens utveckling ska gå i rätt riktning, samt att de ska hjälpa lärarna att främja ett enhetligt arbete. Myndigheten för skolutveckling har i rapporten, ”Individuell planering och dokumentation i grundskolan”¹⁹ redovisat undersökningen som gjordes på tjugo skolor, på uppdrag av regeringen. Rapporten redogör för hur arbetet kan se ut med bland annat individuella utvecklingsplaner, och hur arbetet kan utvecklas i framtiden.

Elisabeth Nordin-Hultman är psykolog och verksam som lärarutbildare på Lärarhögskolan i Stockholm. I hennes avhandling ”Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande”²⁰ talar hon inte direkt om individuella utvecklingsplaner men belyser helhetssynen av barnet som individ. Hon menar att man som lärare idag inte bara ser till barnets inlärningsförmågor och intellektuella förmågor utan ser till barnets hela personlighet, vilket är i fokus då barnet bedöms och granskas. Fler utvecklingsområden skapas, vilka även kontrolleras och bedöms av pedagogerna i barnets närhet. Nordin-Hultman menar att det inte alltid är barnet som ska åtgärdas, utan att man som lärare även måste se till miljön och pedagogiken. Kanske är det just pedagogiken och miljön som inte passar barnet bra, för att eleven ska utvecklas på bästa möjliga vis.

Ingegerd Tallberg Broman som är professor i pedagogik vid högskolan i Malmö poängterar också den ökade individualiseringen i Nordin-Hultmans avhandling²¹, då hon menar att lärare idag inte fokuserar på pedagogikens upplägg lika mycket som man fokuserar på individens starka och svaga sidor. Man glömmer att se till det samspel som sker dagligen mellan individen, miljön och pedagogiken. När läraren utformar den individuella utvecklingsplanen under utvecklingssamtalet ser man endast till individens utvecklingsmöjligheter och inte till gruppens gemensamma utvecklingsmöjligheter.

Ingela Elfström har skrivit avhandlingen ”Varför individuella utvecklingsplaner? – En studie om ett nytt utvärderingsverktyg i förskolan”.²² I den studien försöker hon ta reda på varför individuella utvecklingsplaner tas i bruk nu, hur de formuleras och hur det påverkar lärarnas syn på barn. Hon undersöker även hur det påverkar utformningen av förskolans verksamhet. Elfström har i sin avhandling intervjuat ett flertal lärare som samtliga sagt att det är ett mödosamt arbete att föra in ett nytt verktyg som individuella utvecklingsplaner, men att de är bra att arbeta efter då de

¹⁸ Skolverket. (2005). *Allmänna råd och kommentarer - Den individuella utvecklingsplanen*. Stockholm:

Ljungbergs tryckeri.

¹⁹ Myndigheten för skolutveckling. (2004).

²⁰ Nordin-Hultman. (2004).

²¹ *ibid.*

²² Elfström. (2005).

det blir omöjligt att försumma något barn. De vill kunna ge en så rättvis bild av det individuella barnet som möjligt. Elfström kommer även fram till att det finns en konflikt inbyggd i kravet på att individualisera. "Varje barn/elev ska mötas utifrån sina erfarenheter och utifrån sina förutsättningar, men det är i en grupp, ett kollektiv detta ska sättas i verket och det finns ett väldigt litet utrymme för att beskriva hur samband, beroende och relationer fungerar. Hur olika får man vara?"²³ Elfström menar att man som lärare måste utmana detta om de menar allvar med att olikheter är en tillgång i pedagogiska sammanhang. Individuella utvecklingsplaner är ytterligare ett sätt att kontrollera alla.

Jonathan Cohen är ordförande för the Center for Social and Emotional Education i New York, och har skrivit en vetenskaplig artikel som handlar om hur elever utvecklas till bra medmänniskor i samhället. Artikeln heter "Social, Emotional, Ethical, and Academic Education: Creating a Climate for Learning, Participation in Democracy, and Well-Being"²⁴ Cohen kommer i sin undersökning fram till att vårdnadshavare i USA ser att deras barn är goda medmänniskor och att de lärt sig för livet då de tar sin examen. Han menar att om man som lärare verkligen bryr sig om människor, kan hitta engagemang i eleven. Vilket kan leda till att eleven hittar glöden i sitt lärande. Genom att använda sig av kortsiktiga kurser i sociala, emotionella, etiska ämnen ger man eleven möjlighet att bli delaktig i deras utveckling och gör det även påtagligt för samhället att lärarna bryr sig om elevernas framtid. Cohen kommer även fram till att vårdnadshavare i USA vill att skolan fokusera på att deras barn får en god social utveckling och inte bara fokusera på deras kunskapsmässiga utveckling.

C-uppsatser som vi har stött på under denna tid då vi har forskat om individuella utvecklingsplaner är bland annat, "Individuella utvecklingsplaner - En studie om fyra pedagogers tankar om arbetet med individuella utvecklingsplaner"²⁵ som Cecilia Tjädermo har skrivit på Linköpings universitet. Syftet med hennes C-uppsats var att se vad som står skrivet om individuella utvecklingsplaner i offentliga publikationer och i forskningslitteratur före och efter ändringen i grundskoleförordningen. Hon ville även undersöka hur fyra pedagoger hade blivit informerade om de individuella utvecklingsplanerna och vad de tänker om arbetet med dem. De fyra lärarnas åsikt om de individuella utvecklingsplanerna är att de är oroliga för den ökade individualiseringen och att de känner sig osäkra i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna. Det Tjädermo kommer fram till i sina avslutande tankar är att det kommer att ta tid för skolor i Sverige att komma igång med arbetet med de individuella utvecklingsplanerna. Lärarna har ännu inte någon större kunskap om arbetet och känner sig osäkra i hur de ska göra.

²³ Elfström. (2005). Sid. 137

²⁴ Cohen, J. (2006). *Social, Emotional, Ethical, and Academic Education: Creating a Climate for Learning, Participation in Democracy, and Well-Being*. Harvard Educational Review; Summer 2006, 76, 2; ProQuest Education Journals Sid. 201.

²⁵ Tjädermo. (2006).

Marie Ek och Linda Andersson-Mandahls C-uppsats ”Hur svarar elevers upplevelse mot intentionerna med individuella utvecklingsplaner”²⁶ belyser elevers uppfattningar och upplevelser kring individuella utvecklingsplaner och utvecklingssamtal. Deras syfte med undersökningen har varit att se hur den muntliga kommunikationen påverkar arbetet med de individuella utvecklingsplaner, samt relationen mellan läraren och eleven. De har utgått från riktlinjerna som står skrivna i grundskoleförordningen och Skolverkets allmänna råd och kommentarer för arbetet med de individuella utvecklingsplanerna till deras undersökning. Ek och Andersson-Mandahl kommer fram till följande resultat i sin C-uppsats:

Det förefaller som att den grupp av elever som det går bra för i skolan upplever de individuella utvecklingsplanerna (IUP) och utvecklingssamtalet som positivt. Det förefaller som dessa elever förstår och kan ta till sig det som läraren förmedlar. Den andra gruppen av elever som ser mer negativ på utvecklingssamtalet uppger även att de har en sämre relation till sin lärare och att de uppfattar det negativt när de får veta att de behöver kämpa mer i skolan.²⁷

Johanna Svensson och Sara Johansson, studerande på Kristianstads högskola har skrivit C-uppsatsen ”IUP – hur man arbetar med individuella utvecklingsplaner i skolan”²⁸. Deras syfte med uppsatsen var att få kunskap om de individuella utvecklingsplanerna och de ville se hur man som lärare följer elevens utveckling med hjälp av de individuella utvecklingsplanerna samt hur arbetet med de individuella utvecklingsplanerna går till i skolan. De lärare som de intervjuat har använt sig av Agneta Zetterströms material. Svensson och Johansson kom i sina intervjuer till deras C-uppsats fram att lärarna var nöjda med att arbeta efter Zetterströms material och att “[...]dokumentationen bidrar till att eleverna utvecklas på individnivå och lär sig ta ansvar över sitt eget arbete”.²⁹ Svensson och Johansson belyser i sin slutsats att de själva tycker att individuella utvecklingsplaner är en bra form av dokumentation, då de menar att de hjälper lärare att utgå från varje enskild elevs förutsättningar och behov. Man kommer nära in på sina elever genom ett individualiserat lärande.

I C-uppsatsen ”Ny lag- IUP för alla!”³⁰ som Ami Hemstad och Annette Kennryd har skrivit, belyser de olika pedagogers och rektorers syn på arbetet, genomförandet och utformningen av individuella utvecklingsplaner. Den inriktar sig på lärarens perspektiv kring arbetet med de individuella utvecklingsplaner, vilket skiljer sig från vår fallstudie då vi har valt att titta på både lärarnas och elevernas perspektiv.

²⁶ Ek, M. & Andersson-Mandahl, L. (2006). *Hur svarar elevers upplevelse mot intentionerna med individuella utvecklingsplaner*. Lärarhögskolan i Stockholm.

²⁷ Ek & Andersson-Mandahl. (2006) Sid. 28

²⁸ Svensson, J. & Johansson, S. (2004). *IUP – hur man arbetar med individuella utvecklingsplaner i skolan*. Lärarutbildningen. Högskolan Kristianstad.

²⁹ ibid. Sid. 28

³⁰ Hemstad, A. & Kennryd, A. (2006). *Ny lag- IUP för alla!* Lärarhögskolan i Stockholm.

Lärarna säger i Hemstad och Kennryds uppsats att de synliggör elevernas utveckling genom en handlingsplan som utgår från kursplanen och innehåller konkreta mål, men att det även innebär en ökad arbetsbelastning för dem. Rektorer och lärarna tror att de individuella utvecklingsplanerna kommer bli ett redskap som innebär en tydlighet för elever och vårdnadshavare i att följa elevens utvecklingsgång. Bägge parter blir mer delaktiga i elevens utveckling vilket även medför ökat ansvar. Hemstad och Kennryd säger "vid upprättande av IUP-dokument bör pedagogerna utveckla ett gemensamt synsätt och vara medvetna om att man verkligen beskriver det som eftersträvas".³¹

Vi har även hittat C-uppsatsen "Individuella utvecklingsplaner – en form för samverkan mellan pedagoger och föräldrar"³² av Kersti Thufvesson och Lena Forsgård. Deras syfte med undersökningen är att ta reda på lärares och vårdnadshavares gemensamma arbete med individuella utvecklingsplaner, hur de ser på deras samverkan, samt att kartlägga fördelar och nackdelar som lärarna och vårdnadshavarna ser med individuella utvecklingsplaner och hur lärarna arbetar med de individuella utvecklingsplanerna. Vi har inte undersökt hur vårdnadshavarna ser på arbetet med de individuella utvecklingsplanerna men vi har undersökt hur rektorn, lärarna och eleverna ser på arbetet. Thufvesson och Forsgård kommer i sin uppsats fram till att de individuella utvecklingsplanerna är svaret på hur vårdnadshavare tillsammans med skolan ska kunna stötta och hjälpa sina barn. I och med de individuella utvecklingsplanerna får de tydlig och konkret information om vad som förväntas av barnet. Thufvesson och Forsgård säger att IUP är en bra arbetsmetod som tydliggör vad eleven kan och inte kan samt hur man kan få hjälp med att se sin utveckling.

6. Litteraturgenomgång

6.1. Allmänna råd och kommentarer – Den individuella utvecklingsplanen

De allmänna råden och kommentarerna kring arbetet med de individuella utvecklingsplanerna är utarbetade av Skolverket 2005 på uppdrag av regeringen på formuleringsarenan. Skolverkets förhoppningar med de allmänna råden och kommentarerna är att de ska ligga till grund för diskussioner på skolorna, om exempelvis elevernas utveckling kan stimuleras och följas samt vara ett stöd för verksamhetens utvecklingsarbete. De riktar sig till all personal i grundskolan, den obligatoriska särskolan, sameskolan och specialskolan. De råd och kommentarer som gäller utvecklingssamtalet och de individuella utvecklingsplanerna riktar sig även till de friskolor som har fått tillstånd att utfärda betyg. "De vänder sig också till skolhuvudmännen, som

³¹ Hemstad. & Kennryd. (2006). Sid. 31

³² Thufvesson, K. & Forsgård, L. (2003). *Individuella utvecklingsplaner – en form för samverkan mellan pedagoger och föräldrar*. Lärarhögskolan i Stockholm.

har det yttersta ansvaret för skolans insatser för att främja varje elevs utveckling i riktning mot de nationella målen.”³³

I de allmänna råden och kommentarerna står det under rubriken för uppföljning, utvärdering och utvecklingssamtal att utgångspunkterna för den individuella utvecklingsplanen är att skolan ska dokumentera elevens kunskapsmässiga och sociala utveckling, genom den individuella utvecklingsplanen, så att eleven och dess vårdnadshavare kan få information om elevens utveckling i skolan. Läraren bör även enligt de allmänna råden och kommentarerna ha ett rutinerat arbetssätt tillsammans med eleven i arbetet med den individuella utvecklingsplanen. Enligt de allmänna råden och kommentarerna bör läraren, eleven och dess vårdnadshavare ha en dialog med varandra under utvecklingssamtalet, då de kan samtala om elevens utveckling och hur de alla kan bidra till att den vidareutvecklas, vad var och en bör ta sitt ansvar för, så att eleven utvecklas socialt och kunskapsmässigt.

Skolans uppgift är att skapa förutsättningar för att alla elever ska utvecklas i riktning mot de nationella målen. Alla elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin utveckling för att de utifrån sina förutsättningar ska kunna nå så långt som möjligt. ³⁴

Det är enligt Skolverket grunden till de individuella utvecklingsplanerna, att man i skolan på ett konkret sätt ska kunna säkerställa att varje elevs sociala och kunskapsmässiga utveckling verkligen belyses och fortgår i den rätta riktningen, så att man som lärare kan förändra och utveckla nya arbetssätt som gynnar den enskilda elevens behov. Dokumentationen ska hjälpa eleven att se sin egen utveckling och kunskap så att han/hon kan bli motiverad till fortsatt arbete och stärka sitt självförtroende samt ha inflytande över sin egen utveckling. Läraren bör därför ge eleven ansvar så att denne kan påverka sina studier. De individuella utvecklingsplanerna ska även hjälpa elevens vårdnadshavare att se hur barnets utveckling förhåller sig till de nationella målen. De allmänna råden och kommentarerna från Skolverket, belyser även att de individuella utvecklingsplanerna ska hjälpa läraren i dennes planeringsarbete, då de bör fungera som ett underlag för den fortsatta undervisningen. Dokumentationen är som sagt ett bra underlag för skolpersonalens planering, men den ger även skolan möjligheten att analysera verksamheten och kunna se deras egna behov av utveckling som finns på grupp-, ämnes-, och skolnivån. Skolverkets menar att arbetet med de individuella utvecklingsplanerna utgör en stor del av kvalitetsarbetet som ständigt pågår i skolan. Behöver skolan mer resurser och i så fall vilka, samt är en kompetensutveckling aktuellt för något specifikt område? Eleven bör få konkreta och tydliga förklaringar av läraren om hur han/hon ska arbeta vidare för att arbetet ska gå i riktning mot målen som eleven ska nå. Men läraren bör även enligt de allmänna råden involvera eleven och vårdnadshavaren i arbetet med den individuella utvecklingsplanen, så att de känner sig delaktiga i elevens utveckling. Den individuella utvecklingsplanen

³³ Skolverket. (2005). Sid. 8

³⁴ Skolverket. (2005). Sid.10

bör även fungera som ett underlag för att nya lärare, nya grupper och nya skolor tydligt ska kunna se elevens tidigare utvecklingsgång.

Elevens individuella utvecklingsplan ska vara ett verktyg som läraren och eleven använder sig av i elevens lärandeprocess. Den ska hjälpa läraren i arbetet då han/hon tillsammans med eleven och dess vårdnadshavare ska komma överens om de mål och insatser som eleven kan behöva sätta upp för att utvecklas i riktningen att nå de mål som är formulerade i läroplanen och i kursplanerna, de nationella mål som politikerna har formulerat på formuleringsarenan och som lärarna nu ska se till att eleverna når på realiseringsarenan, "[...]den individuella utvecklingsplanen skall vara framåtsyftande."³⁵ Den individuella utvecklingsplanen bör även utgå från de förmågor, intressen och de starka sidor eleven har. Innehållet bör uttrycka de positiva förväntningarna som skolan ställer på eleven. Samt att den:

[...]grundar sig på den uppföljning och utvärdering av elevens kunskapsmässiga och sociala utveckling i relation till läroplanens och kursplanens mål som skolan gjort inför utvecklingssamtalet.³⁶

Den individuella utvecklingsplanen kan innehålla överenskommelser mellan läraren, eleven och dess vårdnadshavare. Det är dock viktigt som Skolverket belyser i de allmänna råden och kommentarerna att det som skrivs i de individuella utvecklingsplanerna inte är integritetskänsliga, speciellt då de är offentliga handlingar. Elevens individuella utvecklingsplan ska utgå från den enskilda elevens aktuella kunskapsnivå i förhållande till vad läroplanen och kursplanernas mål anger. Det är viktigt att inte bara lägga fokus på de mål som eleven ska uppnå utan man måste även fokusera på de mål som eleven ska sträva mot. Planen ska följas upp kontinuerligt vid varje utvecklingssamtal och då utvecklas vidare.

6.2. Agneta Zetterströms material ”Att arbeta med IUP”

Genom att använda individuella utvecklingsplaner kan kvalitetssäkringen göras på individnivå och utgå från målen i styrdokumentet.³⁷

För ett år sedan tog den skolan som vi har genomfört vår fallstudie på in Agneta Zetterströms material ”Att arbeta med IUP”. Anledningen till detta var att de ville ha ett strukturerat material att arbeta med då de följer elevernas individuella utveckling. De

³⁵ Skolverket. (2005). Sid. 13

³⁶ ibid. Sid. 13

³⁷ Zetterström, A. (2005). *Att arbeta med IUP*. Solna: Ekelunds Förlag AB. Sid.6

tyckte att det här materialet passade för deras skola på ett bra sätt för både elev och lärare, då ansåg att materialet var tydligt.

1999 började Agneta Zetterström, lärare och skolledare i Helsingborg, arbetet med hennes material "Att arbeta med IUP". Anledning till det var att hon och hennes kollegor inte kände sig nöjda med vetskapen om att allt fler elever inte uppnådde kunskapsmålen i skolan. De ställde sig frågan "[...]vilket ansvar har vi för våra barns/elevs skoltid?"³⁸ Materialet ska fokusera på processen, elevernas lärande och vara som ett stöd i arbetet med att skapa förutsättningar för lärandet. Idag är materialet inriktat på ämnena matematik, svenska, engelska samt social utveckling men i en förlängning kommer samtliga ämnen att innefattas. "Att arbeta med IUP" omfattar två delar, den första är en handbok för läraren och den andra är ett kopieringsunderlag. Handboken tar upp förhållanden mellan värdegrund, bedömning och kvalitetsarbete. Zetterströms tanke är att "[...]ge en bild av det synsätt som präglat vårt arbete samtidigt som den ska fungera som ett underlag för pedagogiska diskussioner".³⁹

Den andra delen, kopieringsunderlaget, beskriver kortfattat hur man kan arbeta med stegbladen. Kopieringsmaterialet innehåller även målöversikter och målkriterier, men tanken med materialet är inte att det ska vara ett betygsunderlag utan att det ska beskriva vägen till målen. Zetterström föreslår att man ska laminera alla stegblad och sätta upp dem i klassrummet för att synliggöra dessa så att man fokuserar på det man ska uppnå. Zetterströms material är anpassat från förskolan till och med grundskolans sista år och tanken är att det ska fungera som ett informationsmaterial då eleven går vidare i gymnasiet. Då eleverna fortfarande är i förskolan är materialet mest för lärare och föräldrar men tanken är att eleverna själva ska ta ansvar för att fylla i sina stegbladspapper ju äldre de blir. Detta för att de ska bli mer medvetna och delaktiga i sin egen utveckling. Arbete med stegbladen går konkret till så att man väljer ut rätt stegblad till varje elev i respektive ämne. Då man ser att eleven kanske uppnår de flesta målen på ett blad och snart är redo att börja på nästa, kan det hända att eleven har flera stegblad samtidigt. Då stegen är avklarade noteras det i stegöversikten som tillhör det ämnet. Stegöversikten sammanfattat överskådligt vart eleven befinner sig. Stegbladen innehåller samtliga mål för det aktuella steget, kolumner för bedömningar samt hänvisning till IUP/portfolio. På baksidan av varje stegblad finns kriterier för måluppfyllelse, dock utan betygsgraderingar. Stegbladen och målöversikten ska användas som underlag för det dagliga arbetet och det är på baksidan som eleven och läraren tillsammans ska fylla i måluppfyllelsen. Om skolan använder sig av portfolioarbete ska även detta noteras i stegbladen om det visar på att eleven uppfyllt eventuella mål. Här är det eleven själv som väljer vad som ska finnas med och motivera varför hon/han vill ha med detta. Zetterström ser gärna att man i skolan arbetar med både stegbladen och portfoliomethodik i kombination. Portfoliomethodiken stöder ett lärande som säger att man lär genom att göra och reflektera vilket Ellmin⁴⁰ belyser.

Birgitta och Roger Ellmin har sedan 1995 arbetat med att utveckla

³⁸ Zetterström. (2005). Sid.10

³⁹ ibid. Sid.6

⁴⁰ Ellmin, B. & Ellmin, R. (2005). *Portfolio – att stödja lärandet i en sola för alla*. Solna: Ekelunds Förlag AB.

portfolio och portfoliomethodik. Portfolion blir en kontinuerlig dokumentation av elevens utveckling, man skapar ett bra underlag för en individualiserad planering byggd på så väl individens starka sidor som hans/hennes behov av stöd. Enligt Zetterström är portfolion även en medverkande faktor för att skapa delaktighet för eleven, samt få eleven att ta ansvar för sitt arbete. I portfolion ska man kunna samla elevernas arbeten under alla år och i stegbladen fylla i elevens utvecklingsgång. Konkret ska Zetterströms material sitta i en pärm som följer eleven under hela tiden i förskolan och i grundskolan, den ska ses som offentliga handlingar.

Det pågår enligt Zetterström, för närvarande en sekretessutredning om hur en individuell utvecklingsplan ska hanteras. Zetterström menar att de individuella dokumenten inte behöver vara inlåsta, men att de bör ställas undan då det är personlig information som endast bör beröra den enskilda personen. Zetterströms material utvecklades innan det togs några politiska beslut om att grundskoleförordningen skulle ändras. Zetterström⁴¹ skriver i sin bok "IUP och skolutveckling" att det troligtvis diskuterats en lägre tid att det ska vara obligatoriskt att varje elev ska ha en individuell utvecklingsplan. Beslutet har nu gjort att förskolor och skolor fått ett tydligt besked som känns som en milstolpe. Målen för Zetterströms material kommer från läroplanerna och kursplanerna, de innehåller väldigt många mål, alla dock inte med i materialet "Att arbeta med IUP"⁴², hon har valt ut dem som hon anser är mest väsentliga att framhålla. Zetterström skriver: "Målen är inte förhandlingsbara, dvs. vi ändrar dem inte från dag till dag. Däremot kan barn/elev i behov av särskilt stöd t.ex. ha anpassad studiegång vilket avviker från målen."⁴³ För att målen ska bli lättare och tydligare att förstå, innehåller material "Att arbeta med IUP" exempel på vad som krävs för måluppfyllande, olika kriterier. Vill man ändra på dessa mål måste man se till att svårighetsgraden inte ändras. Då målen och kriterierna är skrivna är det upp till varje skola och lärare att skapa förutsättningar för varje individs måluppfyllande. Ett sätt räcker kanske inte utan man måste ständigt fundera på hur man kan ge lärandet så goda förutsättningar som möjligt.

7. Metod

7.1 Kvalitativ fallstudie

Vi har valt att göra en kvalitativ fallstudie på vår VFU-skola som vi har varit på under lärarutbildningen på Lärarhögskolan i Stockholm. En kvalitativ forskningsmetod kan vara:

Inom samhällsvetenskaperna ett samlingsbegrepp för olika arbetssätt som förenas av att forskaren själv befinner sig i den sociala verklighet som analyseras, att datainsamling och analys sker samtidigt och i växelverkan, samt att forskaren söker fånga såväl människors

⁴¹ Zetterström, A. (2006). *IUP och skolutveckling*. Malmö: Gleerups.

⁴² Zetterström. (2005).

⁴³ *ibid.* Sid. 59

handlingar som dessa handlingars innebörder. Genom att man med kvalitativa metoder strävar att åstadkomma en helhetsbeskrivning av det undersökta, exempelvis hur en viss livssituation i sin totalitet gestaltar sig, tenderar denna typ av studier att omfatta mindre populationer än vid kvantitativa undersökningar. 44

En fallstudie är datainsamlingsmetod som man ofta använder sig av då man forskar inom de samhälls- och beteendevetenskapliga områdena. Det är en detaljerad studie av ett speciellt fenomen, exempelvis en individ eller en grupp i ett forskningssammanhang. Fallstudien används för att nyansera, utveckla och fördjupa begrepp och teorier. Vi har endast fokuserat på att undersöka hur de individuella utvecklingsplanerna fungerar från teori till praktik och inte på hur utvecklingssamtalen hanteras. På skolan som vi har genomfört vår fallstudie på, har man sedan ca ett och halvt år använt sig av Agneta Zetterströms material "Att arbeta med IUP". Zetterström är lärare och skolledare i Helsingborg. Det var lärarna själva som ville arbeta utifrån Zetterströms material, då de tyckte att materialet var tydligt och att det passade deras skola.

Vi har genomfört kvalitativa intervjuer med rektorn och tre lärare samt elevsamtal med tre elevgrupper på en och samma skola. Steinar Kvale är verksam vid Psykologiska institutionen vid Århus universitet och han säger följande om kvalitativa intervjuer:

Den kvalitativa forskningsintervjun söker förstå världen ur de intervjuades synvinkel, utveckla innebörden av människors erfarenheter, frilägga deras livsvärld före de vetenskapliga förklaringarna.45.

7.2. Urval till fallstudien

Vår fallstudie valde vi att genomföra på en kommunal skola i en förort utanför Stockholm. På skolan arbetar ca 480 barn och vuxna. Vi valde inte ut intervjupersonerna, då vi ville genomföra intervjuerna och elevsamtalen i årskurs fem, då det är då kursmålen för det femte skolåret ska vara uppnådda. Detta gjorde att vi valde klasserna istället för intervjupersonerna. Just denna årskurs har tre klasser vilket passade oss perfekt då vi fick chansen att intervju tre lärare samt deras elever. Rektorn samt de tre lärarna har i denna fallstudie fiktiva namn.

Siv: Är rektor på skolan sedan 2 ½ år tillbaka. Personalvetare i grunden, arbetade tidigare på kommunen med ledarskap och personalfrågor. Arbetar inte bara som pedagogisk ledare utan mestadels med frågor som rör organisationen på skolan, speciellt då den har byggts ut de senaste åren.

Kerstin: Lärare sedan 30 år tillbaka, har arbetat ca fem år på skolan, undervisar framförallt i ämnet matematik.

⁴⁴ www.ne.se, kvalitativ metod.

⁴⁵ Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Danmark: Studentlitteratur. Sid. 9

Sofia: Lärare, har arbetet på skolan i ca 1 ½ år, undervisar i ämnet engelska.

Ulla: Är ny lärare på skolan sedan tre månader tillbaka. Vikarie för en av klasserna under vårterminen 2007, då deras ordinarie klasslärare är mammaledig. Mellanstadielärare i grunden, undervisar i ämnet svenska.

Elevgrupp 1: Tre elever till Kerstin, elev A, elev B, elev C.

Elevgrupp 2: Tre elever till Sofia, elev D, elev E, elev F.

Elevgrupp 3: Två elever till Ulla, elev G och elev H.

När vi valde eleverna till elevsamtalen så gick vi ut i respektive klass och berättade att vi skulle skriva ett examensarbete och vad det skulle handla om. Vi sade sedan att vi ville samtala med några av eleverna och då frågade vi dem om det var några som kunde tänka sig att hjälpa oss med det. Det visade sig vara mycket intressant, då det var många som räckte upp handen, Detta gjorde att vi sade ja till de tre eleverna som först räckte upp handen, vilket gav oss ett slumpmässigt urval av eleverna. Att vi inte valde fler än just tre elever var att vi ville ha ett samtalsklimat där alla skulle få chans att säga vad de tyckte och tänkte, vi kände att fyra elever eller fler skulle bli för många och att ett mindre antal skulle ge för lite information om arbetet.

7.3. Forskningsetiska principer

Forskning är viktigt och nödvändigt för både individernas och samhällets utveckling. Samhället och samhällets medlemmar har därför berättigat krav på att forskning bedrivs, att den inriktas på väsentliga frågor och att den innehåller hög kvalitet.⁴⁶

När vi genomförde våra intervjuer och elevsamtal så rättade vi oss efter de forskningsetiska principerna enligt vetenskapsrådet.

7.3.1. Informationskravet

Informationskravet säger att forskaren ska informera undersökningsdeltagare om deras uppgift och vilka villkor som gäller för deras deltagande. Deltagarna ska upplysas om att de deltar frivilligt och att de när som helst kan avbryta sin medverkan. Vi informerade lärarna och eleverna som vi ville intervjua samt talade om syftet med vår fallstudie om arbetet med de individuella utvecklingsplanerna då vi under en tidigare kurs var på VFU. Under intervjuerna och elevsamtalen informerade vi om att alla deltagande kommer att vara oidentifierade samt att det som sades endast skulle användas till vår fallstudie. Vi sade aldrig ordagrant att det var ett frivilligt deltagande då lärarna och eleverna samt rektorn visade ett stort intresse för vårt arbete och gärna ville hjälpa oss med intervjuerna samt elevsamtalen.

⁴⁶ Vetenskapsrådet. (1990). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*.

Stockholm. Sid.5

7.3.2. Samtyckeskravet

Samtyckeskravet säger att deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan. När vi informerade om syftet med vår fallstudie om de individuella utvecklingsplanerna fick vi positiva reaktioner från både lärare och rektor vilket resulterade i att de gärna medverkade i intervjuer. Om intresset inte hade funnits skulle de kunnat tacka nej.

7.3.3. Konfidentialitetskravet

Detta krav säger att uppgifter om alla i en undersökning ingående personer ska ges största möjliga konfidentialitet. Vi informerade deltagarna om detta krav innan vi påbörjade intervjun då vi även sade att intervjuerna kommer att förbli konfidentiella. Vi informerade om att de inspelade intervjuerna och elevsamtalen kommer att sparas på en dator i 10 år samt att deras namn kommer att vara avidentifierade i vår fallstudie.

7.3.4. Nyttjandekravet

Nyttjandekravet säger att uppgifter insamlade om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål. Innan vi intervjuade och samtalade med lärarna och eleverna informerade vi deltagarna om att det som sades under intervjuerna och elevsamtalen enbart kommer att användas till vår fallstudie.

7.4. Genomförande av fallstudie

Vi genomförde intervjuer och samtal med rektorn, lärarna och eleverna för att vi ville få deras egna perspektiv på hur arbetet med de individuella utvecklingsplanerna praktiskt ser ut i skolan utifrån grundskoleförordningens bestämmelser samt hur delaktiga eleverna är i arbetet, vilket vi även fick.

Då ingen av oss är speciellt erfarna intervjuare valde vi att genomföra samtliga intervjuer och elevsamtal tillsammans. Vi delade upp de olika intervjuerna och elevsamtalen så att en av oss hade huvudansvaret för att ställa frågorna till lärarna, eleverna och rektorn. Vi turades om att ställa frågorna till respondenterna. Jan Trost är fil.dr och professor vid Uppsala universitet, där han forskar i sociologi och socialpsykologi. Trost har mångårig erfarenhet av kvalitativa intervjuer samt undervisning i intervjumetodik.

I vissa fall kan det ur intervjuarens synpunkt vara en fördel att ha sällskap av en kollega. Det kan t.ex. vara lämpligt att en otränad intervjuare följer med en tränad under den första tiden och att de intervjuar i par. Det kan också vara ett gott stöd att vara två och om de två är samspelade så utför de vanligen en bättre intervju med större informationsmängd och förståelse än endast en skulle göra. Om de ej är samspelade blir nog effekten den motsatta. 47

⁴⁷ Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur. Sid. 46

Samspelet mellan oss, som Trost belyser som extra viktigt, fungerade riktigt bra, vilket resulterade i att vi inte avbröt varandra.

Vi har under tidigare kurser och VFU-perioder kunnat observera andra lärares arbete på skolan med de individuella utvecklingsplanerna, vilket gjorde att vi hade en förkunskap kring skolans arbete med de individuella utvecklingsplanerna. Vi hade dock ingen kunskap om hur lärarna i årskurs fem arbetade med de individuella utvecklingsplanerna. Vi hade inte heller någon idé eller hypotes kring lärarnas eller elevernas eventuella svar, utan det enda vi hade var tidigare observationer av andra lärares arbete med de individuella utvecklingsplanerna på skolan. Vi har inte lagt fokus på skillnaden mellan pojkarnas och flickornas uttalanden eller på antalet pojkar och flickor under elevsamtalen. Vi har inte heller använt oss av enkäter eller andra mätinstrument utan fokuserar på det som kommer fram under intervjuerna samt elevsamtalen kring arbetet med de individuella utvecklingsplanerna.

Intervjuerna genomförde vi under den första veckan av den del som inkluderar examensarbetet i kursen "Professionellt lärarskap" som är 20p. Vi informerade rektorn, lärarna och eleverna om vår kommande fallstudie och ämne. Detta för att vi ville genomföra intervjuer med dem och elevsamtal med deras elever kring arbetet med de individuella utvecklingsplanerna. Vi ville använda tiden så effektivt som möjligt så därför försökte vi planera in och boka intervjutillfällen och elevsamtal redan innan kursen som inkluderar examensarbetet började. I och med att vi valde att genomföra elevsamtal med några elever så var vi tvungna att skriva ett brev till deras vårdnadshavare, då vi var tvungna att rätta oss efter de forskningsetiska principerna. Vi informerade även eleverna om att de skulle ta med sig brevet (se bilaga 5) tillbaka med deras vårdnadshavares underskrift på, som har godkänt deras deltagande. Vi sade även att vi ville ha tillbaka dem under veckans gång så att vi visste om deras vårdnadshavare gick med på att de deltog i elevsamtalen. Detta flöt på bra, det var bara en elev som glömde att ta med sig brevet tillbaka. Eleven hade dock med sig det till den dagen som denne skulle delta i ett elevsamtal, vilket gjorde att eleven kunde bidra med sin närvaro och sina åsikter samt tankar. Vi var fullt medvetna om att det kunde vara så att alla elever inte fick sitt godkännande till att delta i vår fallstudie, vilket var en ytterligare anledning till att vi frågade dem så tidigt som möjligt. Vi hade annars behövt fråga nya elever och dela ut nya brev så att vi hade fått några elevers deltagande.

Intervjun med rektor ville vi göra då vi vill få kunskap om skolans tankar och bestämmelser kring arbetet med de individuella utvecklingsplanerna, om det finns några regler för arbetet med de individuella utvecklingsplanerna på skolan samt hur informationen om arbetet med de individuella utvecklingsplanerna har gått till efter den 1 jan 2006. Vårt syfte med att intervjua lärare för denna kvalitativa fallstudie var att vi ville få kunskap om deras arbetssätt med de individuella utvecklingsplanerna samt hur de gör eleverna delaktiga i arbetet, enligt dem själva. Syftet med att samtala med eleverna var att vi ville få kunskap om deras delaktighet och medvetenhet i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna utifrån deras perspektiv. Att genomföra intervjuer av olika former, så som våra, då vi har genomfört intervjuer och elevsamtal, belyser Trost⁴⁸ då han säger att elever kräver mer konkreta frågor, som är förankrade i deras

⁴⁸ Trost. (2005).

verklighet, medan vuxna är vana vid att kunna abstrahera och föreställa sig något. Våra frågor till de olika intervjugrupperna skilde sig åt då vi hade olika syfte med intervjuerna och elevsamtalen som ovan har beskrivits.

Vi avsatte en timme till varje intervju samt till varje gruppsamtal, vilket innefattar sammanlagt sju intervjutillfällen. Vi utförde semistrukturerade intervjuer vilket innebär att vi bygger våra frågor utifrån vårt ämne och att lärarna och eleverna fritt får svara utifrån dessa. Då vi ville koncentrera oss helt på lärarnas och elevernas svar, valde vi att spela in alla intervjuer och samtal. Vi antecknade inte något vid intervjutillfällena eller under elevsamtalen, då vi ville lägga fokus på det som sades just då.

Aldrig så noggranna bandinspelningar, anteckningar och/eller utskrifter kan helt ersätta de intryck man får vid själva intervjun, ej heller det man ser och hör eller 'läser mellan raderna'. Allt sådant är värdefullt vid analys av data.⁴⁹

En vecka innan de planerade intervjuerna skickade vi en påminnelse via e-post till lärarna och till rektorn, om de kommande intervjuerna och elevsamtalen. De frågor som vi ställde till de olika intervjugrupperna skiljer sig åt då de har olika syfte som ovan har beskrivits. Alla intervjuer exklusive intervjun med Ulla gjordes under vecka 13, 2007. Ullas intervju fick vi göra 2007-04-20 på grund av sjukdom. De inspelade intervjuerna har vi behandlat genom att sammanställa dem samt att vi har sparat dem på en privat dator. Samtliga intervjuer genomfördes i ett grupprum bredvid lärarrummet, där klimatet var relativt avslappnat. Det kan bero på att vi har varit på skolan en längre tid och att rektorn, lärarna och eleverna känner igen oss. Varken vi eller de intervjuade stördes av ljud från korridoren eller lärarrummet.

7.4.1. Intervjuer

När vi genomförde intervjun med rektorn hade vi hade speciella intervjufrågor till henne. (se bilaga 3). När vi intervjuade lärarna utgick vi från samma frågor vid samtliga intervjuer (se bilaga 4) men eftersom det även blev ett öppet samtal om hur de arbetade med de individuella utvecklingsplanerna, samt hur de tyckte att de gjorde eleverna delaktiga, blev det ibland så att lärarna svarade på vissa av våra frågor innan vi hann ställa dem. Eftersom lärarna i god tid visste om att vi skulle samtala med dem var de förberedda på detta och hade avsatt tid för oss.

7.4.1.1. Intervju med Siv

Intervjun tog ungefär en timme och vi var närvarande båda två. Samtalet kretsade mycket kring skolkulturen och att det tar tid att införa nya direktiv på kort tid. Intervjun gick bra, men då vi båda var lite trötta efter tre intervjuer samma dag kändes det som att samtalet stundtals inte höll sig till ämnet. Det var inga problem att hålla samtalet flytande men det kändes ovisst om vi skulle kunna använda materialet i vår fallstudie. Till rektorn hade vi sammanställt frågor som skulle fokusera på om skolan hade någon vision om hur arbetet med de individuella utvecklingsplanerna skulle gå till.

⁴⁹ Trost. (2005). Sid.54

7.4.1.2. Intervju med Kerstin

Intervjun tog ungefär en halvtimme och vi var båda närvarande vid intervjun. Samtalsklimatet var öppet och liksom intervjun med Sofia så höll vi oss till ämnet. Mitt i intervjun blev det lite stökigt, då några elever i rummet bredvid lekte, men vi sade till dem att vara lite tystare och intervjun kunde återupptas utan fler störande moment.

7.4.1.3. Intervju med Sofia

Intervjun tog ungefär en halvtimme och vi var båda närvarande. Intervjun med Sofia fokuserades kring våra frågor om hur hon arbetar med de individuella utvecklingsplanerna samt hur hon tycker att hon får in eleverna i det arbetet. Det uppstod inga komplikationer under samtalsgången, vi blev inte störda och samtalet svävade inte ut om annat vilket kändes bra. Sofia var väldigt öppen under intervjun och det kändes som vi hade ett öppet och tryggt samtalsklimat.

7.4.1.4. Intervju med Ulla

Intervjun tog ungefär 20 minuter och vi var båda närvarande vid intervjun. Ullas intervju gjorde vi tre veckor efter de andra intervjuerna på grund av sjukdom och påsklov. Vi genomförde intervjun i ett grupprum intill Ullas klassrum. Ullas elever hade eget arbete under intervjuens gång så hon höll samtidigt ett öga på dem genom ett fönster intill klassrummet. Samtalsklimatet under intervjun var öppet och kändes avslappnat liksom de andra lärarintervjuerna. Intervjun svävade inte ut i andra samtalsämnen utan höll sig till hur Ulla arbetade med de individuella utvecklingsplanerna, samt hur hon gjorde eleverna delaktiga i arbetet.

7.4.2. Elevsamtal

Elevsamtalen var även de avsedda att kunna ta en timme, men de blev betydligt kortare än så då de tog 10-20 minuter vardera. Detta kan bero på att vi inte hade ett lika flödande samtal med dem, vi utgick från våra frågor (se bilaga 5) och eleverna höll sig till att svara på dem så gott de kunde. Trost⁵⁰ menar att intervjuer med barn kan tendera till att bli korta dels för att många barn kan ha svårt att hålla koncentrationen men också för att deras värld är i nuet så de abstraherar inte lika lätt som en vuxen. Man måste som intervjuare ställa mer konkreta frågor kopplade till deras verklighet.

7.4.2.1. Elevgrupp 1

Eleverna var fulltaliga, alla tre kom på utsatt tid. Vi var båda närvarande på elevsamtalet. Medgivande från deras vårdnadshavare om att de skulle få ställa upp på samtalet hade vi fått in i tid förutom från elev C. Elev C:s brev fick vi samma dag som vi skulle samtala med dem, men innan hade eleven sagt att dennes vårdnadshavare hade sagt ja så vi antog att det stämde och beslutade oss för att inte fråga någon ytterligare elev. Men hade eleven inte haft med sig brevet hade denne inte fått vara med, fast eleven sades ha fått underskrift från sina vårdnadshavare. Elevsamtal 1 gick bra, vi kände att vi fick bra information till vår fallstudie genom elevsamtalet. Alla tre fick komma till tals och de lät varandra prata till punkt. Vid något tillfälle då alla ville säga

⁵⁰ Trost. (2005).

något samtidigt bad vi dem att prata en och en så att vi tydligt skulle höra på inspelningen vad som sagts. Samtalet tog ungefär 20 minuter.

7.4.2.2. Elevgrupp 2

Vi hade beräknat att göra elevsamtal med elevgrupp 2 samma dag som elevsamtal 1, men fick göra det samtalet dagen efter på grund av sjukdom samt att elev D satt och gjorde ett prov då vi planerat in samtalet. Elevgrupp 2 var även de fulltaliga, alla tre elever kom på utsatt samtalstid. Vi var båda närvarande under elevsamtalet. Medgivande från deras vårdnadshavare hade vi fått veckan efter att vi skickade ut breven. Eleverna var lite tysta i början, det kändes inte riktigt som de visste vad en individuell utvecklingsplan var. Men efter att vi förklarat det för dem så pratade de på. Eleverna höll sig till ämnet, men svarade med rätt korta svar vilket gjorde att elevsamtalet tog ungefär tio minuter. Utifrån informationen som vi fick under elevsamtalet trots att den endast tog tio minuter, kände att vi fått bra material för vår fallstudie.

7.4.2.3. Elevgrupp 3

Den här gruppen var inte fulltalig, en elev var frånvarande, vilket gjorde att de bara var två elever närvarande under samtalet. Vi valde att genomföra samtalet ändå, då eleverna inte kunde delta i ett elevsamtal veckan efter då det var påsklov, samt att vi inte kunde dra ut på tiden för elevsamtalen. Eleverna visste inte vad en individuell utvecklingsplan var så vi förklarade det för dem. Klassen som eleverna går i har precis bytt lärare för att deras klasslärare är mammaledig. Vi fick ganska lite information av detta elevsamtal då eleverna idag inte är så insatta i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna. Elevsamtalet tog ungefär tio minuter men även här kände vi att vi fick bra material till vår fallstudie. Vi var båda närvarande under elevsamtalet.

Vi fick under samtliga intervjuer och elevsamtal bra och genomtänkta svar som belyste deras olika perspektiv på arbetet med de individuella utvecklingsplanerna. Vi genomförde semistrukturerade intervjuer vilket innebär att våra frågor utgick från vårt ämne, samt att lärarna och eleverna fritt fick svara utifrån dessa. Intervjuerna och elevsamtalen skiljde sig i tid, men det gjorde inget då vi kände att vi vid varje intervju samt elevsamtal fick intressant information till vår fallstudie.

Eftersom eleverna är under 15 år behövde vi även samtycke från deras vårdnadshavare. Då vi valde ut deltagare till elevintervjuerna berättade vi om vår fallstudie och frågade om några var intresserade av att delta. De elever som slumpvis valdes ut fick med sig ett brev hem om de forskningsetiska principerna som deras vårdnadshavare skulle godkänna och returnera till oss.

8. Resultat

8.1. Sammanställning av intervjun med rektorn

8.1.1. Siv

Siv tycker att det är märkligt att det är så mycket fokus på de individuella utvecklingsplanerna idag då "[...]det är grunden till allt lärande"⁵¹. Hon tycker att det är konstigt att det har blivit en så stor sak kring begreppet IUP i skolan idag, då hon inte förstår hur man annars skulle kunna arbeta med elevernas kunskapsutveckling, bara för att ett nytt begrepp har myntats. Läraren måste ju ha ett organiserat arbetssätt som gör det möjligt för honom/henne att se elevens behov samt om det behöver sättas in speciella åtgärder för eleven om det behövs. Hon belyser att det förr endast var läraren som hade kunskap om elevens kunskapsutveckling, då det inte förväntades att eleven skulle känna till detta, eleven var ett offer som läraren hade kontroll över. Hon säger även att föräldrarna idag endast är intresserade av deras barns kunskapsutveckling, inte i relation till de andra eleverna i klassen. Hon tror att det beror på att samhället idag är mer individualiserat. De är mer fokuserade på om deras barn kommer att nå kunskapsmålen, inte på att deras barn fungerar bra socialt i klassen. Skolans uppdrag är både att individualisera eleverna samt utveckla dem socialt. I skolans kvalitetsredovisning som är en sammanfattning av skolans resultat och utveckling vilken även inkluderar en utvärdering för läsåret 2005/2006 samt verksamhetsplan för år 2006/2007, står det följande under prioriterade utvecklingsområden läsåret 2006/2007:

IUP – bedömning. Vi fortsätter med utvecklingen av arbetet runt IUP som innefattar vårt utvecklingsarbete med läroplan, kursplaner, portfolio, dialog, kommunikation, samarbete, delaktighet, arbetssätt mm. Fokus ligger på att tydliggöra elevens kunskapsutveckling.

Siv förtydligar detta genom att säga att lärarna måste ha en djupförståelse för läroplanen, för att kunna förstå kursplanerna riktigt. Hon vill se ett tydligare arbete med läroplanen i kommunen, speciellt då den bör vara lärarnas bibel. Idag hoppas Siv på att eleverna har förståelse för sin egen kunskapsutveckling, då det är en motor i lärandet för eleverna. De förstår då lättare varför de går i skolan och varför de ska lära sig nya kunskaper. Hon hoppas att arbetet med de individuella utvecklingsplanerna ska hjälpa lärarna och eleverna i denna process så att eleverna om ungefär tre år kan redogöra för sin sociala och kunskapsmässiga utveckling på ett utvecklingssamtal, bättre än vad de kan idag. Arbetet med den individuella utvecklingsplanen måste vara aktuell varje skoldag, året runt, så att den blir levande i elevernas dagliga arbete, och inte bara dyker upp två gånger om året i samband med utvecklingssamtalet. Zetterströms material har diskuterats på olika pedagogiska möten och kvällsmöten på skolan, det fungerar som ett underlag för diskussionen kring arbetet med de individuella utvecklingsplanerna. Siv berättar att det var lärarna själva som tog in materialet till skolan, då Zetterströms bok

⁵¹ Intervju med Siv, 2007-03-30

”Att arbeta med IUP” cirkulerade mellan lärarna. Skolan beslutade sedan att de skulle använda sig av Zetterströms material. Siv tycker att det inköpta materialet hjälper lärarna att få en gemensam grund för arbetet med de individuella utvecklingsplanerna. Hon tror dock att arbetet ser väldigt olika ut i de olika klasserna på de olika enheterna. Men det tycker hon inte gör något då lärarna har olika arbetssätt, erfarenheter och är olika personer. Siv menar dock att lärarna ska ha samma syn på lärande och kunskap, då de arbetar på samma skola. Hon är medveten om att det är en lång process som tar olika tid för olika personer. Därför ger hon dem tid att landa och utveckla sitt arbetssätt med de individuella utvecklingsplanerna. Hennes förhoppningar är att eleverna snarast ska kunna formulera sin egen kunskapsutveckling, samt att lärarna ska involvera eleverna i detta arbete, mer än vad de gör i dag.

8.2. Sammanställning av intervjuerna med lärarna

8.2.1. Kerstin

Kerstin använder sig av två begrepp. Hon säger handlingsprogram om det material som hon använt sig av under många år och menar att det är den individuella utvecklingsplanen, och att Zetterströms material ”Att arbeta med IUP” är arbetsmaterialet som eleverna själva kan använda sig av, då det är ett bra komplement. Handlingsprogrammet som hon uttrycker, är det dokument där hon skriver ner vad eleven ska arbeta vidare med och träna på, medan stegbladen hjälper eleverna att se sin utvecklingsgång. Hon ser handlingsprogrammet som elevens individuella utvecklingsplan. I sammanställningen kommer vi att använda oss av ordet handlingsprogram då vi menar skolans tidigare individuella utvecklingsplan och stegblad då vi benämner Zetterströms material. Kerstin anser att hon har arbetat med handlingsprogrammet för respektive elev i alla år men att de idag kallas individuella utvecklingsplaner. Hon har inte ändrat sitt arbetssätt med handlingsprogrammet, men använder idag begreppet individuell utvecklingsplan då hon samtalar med eleverna. Detta för att tydliggöra för dem att de har en sådan, vilket inte alla är medvetna om. Hon säger att hon har blivit mer medveten om begreppet individuell utvecklingsplan efter ändringen i grundskoleförordningen den 1 januari 2006. Hon använder sig av både handlingsprogrammet och stegbladen då hon tycker att de kompletterar varandra. Stegbladen är ett mer konkret material för eleverna att se sin utvecklingsgång i. Kerstin gör eleverna delaktiga genom att de kommer överens om vad som ska stå i handlingsprogrammet tillsammans i samband med utvecklingssamtalet. Hon fyller sedan i det överenskomna, dock bättre formulerat i datorn. Hon sparar även de gamla handlingsprogrammen för respektive elev för att kunna se elevens långa utvecklingsgång. Stegbladen fyller eleverna i själva då det är ett konkret material där de kan skriva i vad de tycker att de kan, respektive vad de inte kan. Hon poängterar dock att det eleverna skriver inte behöver överensstämma med hennes uppfattning av elevens kunskap. Kerstin säger att eleverna inte har hand om stegbladen eller handlingsprogrammet själva, utan dem har hon hand om. Hon säger att hon behöver påminna eleverna om vad de behöver arbeta mer med, vilket de kan göra då de har eget arbete på schemat. Hon framför även att hon brukar ha slutprov på olika steg så hon ser vad eleverna kan, respektive inte kan. Stegen på stegbladen är uppdelade för olika

skolår utifrån kursplanernas olika uppnåendemål, vilket skolan själva har tagit beslut om. Hon säger att handlingsprogrammet är bra för att eleverna kan se sin utveckling och att de känner sig duktiga, men att det tar otroligt mycket tid att arbeta på det sättet. Hon känner dock att de på skolan inte kommit överens om hur arbetet med stegbladen ska bli levande i undervisningen. Handlingsprogrammet har hon en upplaga av, samt eleven en i sin individuella pärm. Kerstin framför under intervjun att hon tycker att arbetet med handlingsplanen och stegbladen ger henne en tydlig överblick över vad eleven har lärt sig, respektive inte lärt sig inom ett specifikt arbetsområde.

Lärarna på skolan har själva velat ha ett material att jobba utifrån, vilket resulterade i att de tog in Zetterströms material. Informationen som lärarna har fått om materialet "Att arbeta med IUP" har varit i form av en föreläsning med Agneta Zetterström själv. De har även diskuterat materialet och eventuella arbetssätt på pedagogiska forum på skolan samt på arbetslagsmöten. I början av arbetet med stegbladen kände Kerstin att det var svårt att placera in eleverna på respektive steg, nu känner hon sig tryggare i det arbetet. Det har dock tagit ett tag att omformulera stegen till skolans verksamhet och undervisning, då Zetterströms material är ett färdigt material för en annan skola och kommun. Lärarna i årskurs fem samarbetar i arbetet med handlingsprogrammet då de undervisar i var sitt ämne. De går igenom respektive elevs individuella utveckling tillsammans, en klass i taget. I det arbetslag som klasserna i årskurs fem ingår i är det obligatoriskt att arbeta med handlingsprogrammet och Zetterströms material. Kerstin avslutar intervjun med att säga att hon tror att eleven blir mer medveten om sin utveckling och växer fortare då de jobbar med stegen på egen hand. De måste tänka kring sin egen utveckling och ta eget ansvar.

8.2.2. Sofia

Sofia jobbar liksom Kerstin efter handlingsprogrammet och Zetterströms material "Att arbeta med IUP". Hon känner sig trygg i arbetet med handlingsprogrammet för det är den utvecklingsplan som är äldst och idag ligger till grund för utvecklingssamtalen. Hon vet hur hon skulle vilja arbeta med Zetterströms material, hon gör det dock inte idag. Materialet är så nytt än så länge så hon håller fortfarande på att integrera det i sin undervisning. Sofia planerar att ta tag i det till hösten. Hon säger i intervjun att hon tycker att det är svårt att göra Zetterströms material till skolans egna eftersom det materialet är grundat efter en annan skolas kriterier. Hon tycker inte riktigt att skolan hon arbetar på har gett lärarna klara direktiv om hur materialet ska användas. Att sätta sig ner och utveckla det materialet till den aktuella skolans värderingar, åsikter och mål menar Sofia kan vara värt besväret, även om det är ett tidskrävande arbete. Sofia tycker att det är jätteviktigt och bra att de individuella utvecklingsplanerna blivit obligatoriska från och med den 1 januari 2006. Hon ser inget negativt med arbetet och menar att det är bra då eleven ser sin egen utveckling och då kan ta mer del av sitt arbete och sin egen inläring. Idag synliggör Sofia stegbladen genom att de sitter uppsatta i klassrummet, men helst av allt skulle hon vilja prata om det dagligen i sin undervisning samt att varje elev hade stegbladen under respektive kärnämne i sin arbetspärm. På så sätt skulle eleverna bli mer aktiva i deras kunnande, respektive inte kunnande och själva ta tag i det. Det skulle bli mer synligt för varje elev. Sofia har använt sig av Zetterströms material en gång hittills under året, eleverna fick då fylla i stegbladen själva utifrån vad de tyckte att deras kunskap låg. Därefter samlade Sofia in dem och gick igenom om det

eleverna skrivit stämde överens med var hon tyckte eleverna låg. Sofia samarbetar även hon med Kerstin och Ulla i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna eftersom de har varandras elever i olika ämnen. Sofia har liksom Kerstin fått information om Zetterströms material genom den föreläsning som Agneta Zetterström höll på skolan samt på det pedagogiska forum som hålls varje onsdag på skolan, samt på arbetslagsmötena. Avslutningsvis säger Sofia att arbetet med de individuella utvecklingsplanerna förhoppningsvis påverkar hennes elevers utveckling, att det är med som ett stöd. Hon säger att hon inte kan se att det ger någon negativ effekt, antingen står eleverna kvar där de är eller så utvecklas de.

8.2.3. Ulla

Ulla arbetar efter en arbetsplan och en veckoplan för varje elev, vilket hon ser som en individuell utvecklingsplan. Eleverna kan då se var de ligger kunskapsmässigt och vart de är på väg. Hon jobbar inte så mycket med handlingsprogrammet eller Zetterströms material idag, men hon kommer att ta fram handlingsprogrammet om två veckor i samband med de kommande utvecklingssamtalen, för att belysa elevens sociala och kunskapsmässiga utveckling. Ulla säger även att de nationella proven kommer att ligga som ett stöd för att se elevens utveckling istället för stegbladen. Hon tycker att det är bra att varje elev ska ha en obligatorisk individuell utvecklingsplan men hon tycker dock att ordet obligatoriskt låter negativt. Ulla menar "[...]jatt det är en självklarhet, - hur skulle man annars göra?"⁵² Hon tror att individuella utvecklingsplaner alltid har funnits i lärarnas arbete, men att det idag finns ett ord och ett material för det. Det tydliggör elevens utveckling och fungerar som ett stöd för läraren att luta sig mot i viss mån. Det enda negativa Ulla ser med arbetet idag är pappersarbete som tar mycket tid. Ulla gör eleverna delaktiga i deras egen utveckling för att de ska kunna förstå, formulera samt samtala och påverka utvecklingen. Ulla genomför detta arbete i form av dialog dagligen med eleverna, men även kring veckoplanen som eleverna skriver varje fredag. Då utvärderar de och rapporterar de vad de tycker är svårt, vad de kan samt vad de behöver jobba mer med. Eleverna får då reflektera kring sin egen utveckling. Ulla samtalar inte om begreppet IUP, och hon arbetar inte med stegbladen som sitter uppsatta i klassrummet. Men hon säger att eleverna känner till stegbladens innebörd då de jobbar med dem i matematiken. Informationen om Zetterströms material har hon fått genom samtal med sina kolleger och på pedagogiska forum. Hon känner att hon har stöd i arbete från kollegor och enhetsledare. Hon känner dock att hon inte själv har kommit så långt i arbetet då det är första gången som hon kommer i kontakt med det. Ulla tycker att materialet är tydligt, dock lite fyrkantigt ibland då eleverna utveckling kanske inte stämmer överens med utvecklingsgången i materialet. Ulla samarbetar tillsammans med Sofia och Kerstin kring elevernas utveckling eftersom de går in i varandras klasser. Ulla tycker att Zetterströms material är bra då det tydligt visar eleven vad han/hon inte kan, och kan samt vad han/hon behöver arbeta vidare med. Den bryter ner de stora målen till delmål, vilket ger eleverna en trygghet då de vet vad som förväntas av dem i sitt skolarbete. Ulla menar även att materialet "Att arbeta med IUP" utgår från eleven och inte bara från vad läraren ser, då eleverna har olika förutsättningar. Man kan inte som

⁵² Intervju med Ulla, 2007-04-20

lärare jämföra eleverna med varandra då materialet inte sätter normer för elevers sociala och kunskapsmässiga utveckling.

8.3. Sammanställning av intervjuerna med eleverna

8.3.1. Elevgrupp 1

Elev A, elev B och elev C, är elever till Kerstin.

Vi började intervjun med att fråga dem om de visste vad en individuell utvecklingsplan är. Elev B visste inte vad det var medan den andra två visste det. Elev C som visste var dock mer insatt i arbetet och hur det gick till, medan elev A var lite osäker på sin kunskap kring arbetet med den individuella utvecklingsplanen. Under tiden som de två som visste förklarade för oss vad en individuell utvecklingsplan är så klarnade det för elev C som inte visste vad det var från början, denne visste bara inte vad det arbetet hette. Elev B berättar ingående om arbetet med de individuella utvecklingsplanerna och de andra håller med. Eleven berättar även att de använder sig av dem under utvecklingssamtalen och att de då fyller i utvecklingsplanen tillsammans, elev och lärare, men att läraren även fyller i den själv efter vad hon anser att eleven kan eller inte kan. Elev A säger plötsligt, trots att denne vet vad en individuell utvecklingsplan är, men inte förstår vad man ska ha dem till. Eleven framför då att denne gärna skulle vilja ha betyg istället från årskurs ett, så att man som elev kan se vad man kan och inte kan. Det framgår under intervjun att eleverna känner till arbetet med de individuella utvecklingsplanerna, men att de först fick redan på namnet individuella utvecklingsplaner/IUP först för ca fyra veckor sedan. De berättar att stegbladen sitter uppsatta i klassrummet, men att de inte används så mycket i undervisningen. Eleverna tycker att arbetet med de individuella utvecklingsplanerna är bra och att det hjälper dem att se sin utvecklingsgång. De kan lätt och tydligt se vad de inte kan och vad de behöver träna på mer för att uppnå målen för årskurs fem. Då vi frågade dem om de kunde komma på ett annat alternativ att arbeta med den individuella utvecklingsplanen än det de gör idag, så kom de med ett förslag. Förslaget var att det vore bra att man hade en lektion per vecka som man bara hade för att träna på det man inte kunde tillräckligt bra. Vilket sedan följdes upp av att man hade ett prov på det så att man fick se om man hade lärt sig det eller om man behövde träna mera. Eleverna hade skilda meningar om hur ofta de arbetade med stegbladen, en elev sade att hon gjorde det ofta då hon var klar med det andra arbetet, medan de andra två sade att de aldrig fick tid till det. Men de tyckte alla att det var ett tydligt sätt att se sin individuella utveckling och att de är till viss del delaktiga i arbetet.

8.3.2. Elevgrupp 2

Elev D och elev E och elev F, elever till Sofia.

Eleverna är osäkra på vad en individuell utvecklingsplan är, de försöker att komma med olika förslag, men de har ingen klar bild av vad en individuell utvecklingsplan är. Vi förklarar för eleverna vad en individuell utvecklingsplan är och då berättar de att det hänger stegblad från Zetterströms material ”Att arbeta med IUP” i klassrummet. Vi

frågar om de känner sig delaktiga i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna, och då svarar de att de är delaktiga ibland, dock inte så ofta och så synligt för dem. De berättar att de inte talar om de individuella utvecklingsplanerna så ofta. När det samtalar om det är det i samband med utvecklingssamtalen som de har en gång per termin. Eleverna säger att det är ett bra sätt att se vad man inte kan och vad man behöver träna på mer. En del av eleverna får gå till specialläraren på skolan och träna på de sakerna som de har svårigheter med, någon gång i veckan. Det tycker de är bra. Där får de bland annat träna i ett speciellt dataprogram som ger dem tydliga resultat på om de har utvecklats eller inte. Eleverna använder sig inte av stegbladen som finns i Zetterströms material, utan de får en individuell planering av Sofia varje vecka. Det som står på den planeringen ska eleven träna på och hinner de inte det så får de ta hem det i läxa under veckan. Eleverna tycker att det här är bra då de får träna på det de inte kan, så att de når målen för årskurs fem.

8.3.3. Elevgrupp 3

Elev G och elev H som är elever till Ulla.

Vi börjar med att fråga eleverna vad en individuell utvecklingsplan är, vilket de inte vet. Vi förklarar för dem vad det är och vad syftet med arbetet är. De vet att Zetterströms stegblad hänger i klassrummet och att de är uppnåendemålen för årskurs fem. De har talat om uppnåendemålen för skolår fem och att om man inte når dem så får man arbeta vidare med dem i skolår sex. Eleverna känner inte att de har arbetat med de individuella utvecklingsplanerna med Ulla men de har arbetat med dem med sin tidigare lärare som nu är mammaledig. Eleverna säger att den tidigare läraren har varit noga med att poängtera vikten av att de ska uppnå målen. Hon har varit bra på att redogöra för eleverna vad de vad de kan och inte kan. Eleverna säger att de känner till sin utveckling, att de vet vad de måste arbeta mera med så att de uppnår målen för årskurs fem.

8.4. Analys av resultat

Vi har valt att sammanställa våra intervjuer med rektorn, lärarna och eleverna utifrån vad vi tyckte var relevant för vår fallstudie. Vi kommer självklart att utgå från våra två frågeställningar:

- Hur arbetar lärarna i årskurs fem på samma skola med de individuella utvecklingsplanerna och hur arbetar de för att göra eleverna delaktiga i arbetet enligt lärarna själva?
- Hur delaktiga och medvetna är eleverna i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna enligt eleverna själva?

Vi kommer att analysera den sammanställda informationen från intervjuerna med rektorn, lärarna och samtalen med eleverna genom att titta på likheter och skillnader. Vi kommer att titta på om lärarna har samma syn på arbetet med de individuella

utvecklingsplanerna, och om det finns likheter och skillnader på de sätt de gör eleverna delaktiga. Synliggör lärarna arbete på samma sätt eller använder de sig av olika arbetsätt? Känner sig eleverna enligt sig själva delaktiga i arbetet med de individuella arbetsplanerna eller inte? Är de medvetna om att de har en individuell utvecklingsplan? Kan det vara så att eleverna inte känner sig delaktiga samtidigt som läraren tror att eleven är delaktig i arbetet, i så fall hur kommer det sig? Tror lärarna att den individuella utvecklingsplanen påverkar eleverna att se sin egen utveckling och gör den det enligt eleverna? Rektorns sammanställning kommer att ligga till grund för hur hon ser på arbetet med de individuella utvecklingsplanerna, samt om skolan har några bestämmelser kring hur arbetet ska se ut. Är hennes vision om hur hon vill att arbetet ska se ut i fas med hur det är på skolan idag? Hur ser samarbetet mellan rektor och lärare ut i arbete med de individuella utvecklingsplanerna enligt de båda parterna? Vi kommer även att belysa det Siv säger om elevernas vårdnadshavares ökade intresse för sina barns individuella kunskapsutveckling. Diskussionen kommer vara en sammanfattning av vad de säger, likheter och skillnader.

9. Diskussion

9.1. Metoddiskussion

När vi var på VFU under den tidigare kursen och informerade rektorn, lärarna och eleverna om vårt kommande examensarbete möttes vi av positiva reaktioner och intresse från lärarna och rektorn. Rektorn tyckte valet av ämne var intressant då hon kände att vi hjälpte dem med att undersöka arbetet med de individuella utvecklingsplanerna på skolan. Både hon och lärarna ville gärna hjälpa till med intervjuerna och de sade även att de ville ta del av det färdiga examensarbetet i slutet av våren. Vår forskning är inte generell för alla lärare och elever på skolan då vi valt att endast intervjua lärarna i årskurs fem. Vi valde årskurs fem för det är då kursmålen ska vara uppnådda. Det föll sig naturligt att ha elevsamtal med deras elever eftersom de går i årskurs fem och vi i vår undersökning ville se om det fanns ett samarbete mellan lärarna och eleverna i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna. Det vi ville undersöka angående lärarna som även framgår av vår frågeställning, var att vi ville ta reda på hur de arbetar för att göra eleverna delaktiga i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna dem själva.

Vi valde att göra en kvalitativ undersökning för att vi ville utgå från lärarnas och elevernas egna ord, men vi kunde lika gärna kunnat använda oss av andra eller flera metoder för att komma fram till de resultat vi fick. Vi skulle kanske ha genomfört en kvalitativ undersökning för lärarna och gjort en kvantitativ för eleverna. För att få ett mer jämförbart material om arbetet med de individuella utvecklingsplanerna hade vi kunnat intervjua alla lärare på skolan, och inte bara de i årskurs fem då vår tillförlitlighet hade blivit större. För att få större tillförlitlighet av elevsamtalen hade vi kunnat intervjua alla elever i samtliga klasser eller gjort en kvantitativ undersökning med enkäter. Vi är, efter att vi fått ut vårt resultat av

elevsamtalen medvetna om att det var en miss att intervjua enbart tre elever i varje klass. Genom att vi valde bara tre elever ur varje klass, kan vi enbart dra slutsatser efter de tre elevernas perspektiv. Med facit i hand tycker vi själva att det resultat vi fått utav elevsamtalen är tunt då det är svårt att dra slutsatser från. Av erfarenhet efter att ha varit ute på VFU vet vi att elever oftast ger svar utifrån vad de tror att läraren vill höra. Så hur vet vi egentligen att vi fått ärliga svar från eleverna under elevsamtalen? För en mer jämförbar undersökning om hur lärarna i årskurs fem arbetar med de individuella utvecklingsplanerna hade vi kunnat intervjua fler lärare i årskurs fem på fler skolor, eller till och med alla lärare i hela kommunen. Om vi skulle ha gjort vår fallstudie utifrån en kvantitativ undersökning och använt oss av enkäter till lärarna hade vi fått ett mer generaliserbart material. Vilket vi även skulle ha fått om vi skulle ha gett enkäter till eleverna. I en kvantitativ undersökning hade vi fått ett statistiskt underlag och kunnat sammanfatta våra resultat genom tydliga diagram för att se likheter och skillnader hur man mellan skolorna arbetar med de individuella utvecklingsplanerna, och se hur delaktiga eleverna känner att de är i arbetet. Genom att vi gjorde en kvalitativ undersökning fick vi lärarnas och elevernas egna ord och syn på arbetet med de individuella utvecklingsplanerna, vilket vi inte skulle ha fått om vi valt att göra en kvantitativ undersökning. Vi är medvetna om att vi säkert gått miste om relevant information för vår undersökning genom att enbart göra en kvalitativ undersökning.

Observationer hade gett oss bättre förförståelse om hur arbetet med de individuella utvecklingsplanerna ser ut i de klasser vi valt att göra vår fallstudie. Vi hade kunnat observera kanske bara i en klass. Observationerna hade kunnat ge oss en grundlig insikt i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna och vi hade även med egna ögon kunnat se om eleverna verkligen är delaktiga i arbetet och hur lärarna arbetar. Hade vi valt att göra vår fallstudie utifrån observationer skulle vi ha kunnat intervjua lärarna och eleverna efter det. Det hade kunnat ge oss en djupare analys av arbetet med de individuella utvecklingsplanerna på skolan än den vi fick. Vår undersökning hade kanske blivit djupare om vi hade haft mer förförståelse om hur arbetet med de individuella utvecklingsplanerna sett ut på skolan. Vi kände att tiden vi hade för att skriva examensarbetet gjorde att vi inte skulle hinna med fler skolor än en.

Intervjuerna som vi genomförde skilde sig åt då vi var medvetna om att det kan vara lättare att intervjua lärare än elever om ämnet. Trost⁵³ menar att vuxna lättare kan abstrahera och förhålla sig till ämnet medan barn lever i nuet och behöver få konkreta frågor kopplade till nuet. Han fortsätter med att belysa att det även handlar mycket om att skapa motivation då man intervjuar barn. Som vuxen intervjuare måste man ännu mer kunna empatisera med barnet eftersom det är helt annorlunda att sätta sig in i ett barns föreställningsvärld jämfört med en vuxens.

Till vår fallstudie valde vi slumpvis ut tre elever i varje klass och samtalade med dem utan någon större tanke om deras förförståelse och bakgrund om arbetet med de individuella utvecklingsplanerna. Det var lite det som vi ville att vår fallstudie skulle gå ut på. Vi valde slumpvis för att få att se om eleverna i allmänhet visste vad en individuell utvecklingsplan var och om de kände sig delaktiga i det arbetet. Å andra sidan, hade vi lärt känna eleverna innan, hade vi kunnat samtala med de

⁵³ Trost. (2005).

elever vi verkligen skulle vilja samtala med utifrån deras olika erfarenheter och förutsättningar. Det skulle kunna tänkas att vi då hade fått mer användbar information till vår fallstudie.

Vilken metod vi än hade valt hade vi kunnat se hur det som regeringen bestämt på formuleringsarenan fungerar på realiseringsarenan. Hur besluten tolkas om de individuella arbetsplanerna? Ser det ut som regeringen har beslutat ute på realiseringsarenan/skolorna? Vilket är ett av våra huvudsyften. En ytterligare aspekt på hur vi skulle ha kunnat göra fallstudien hade varit att triangulera den för att se arbetet med de individuella utvecklingsplanerna och elevernas delaktighet ur flera perspektiv och inte bara nöjt oss med att använda en metod. Det hade varit intressant att involvera elevernas vårdnadshavare i fallstudien, och därmed fått deras syn på arbetet med de individuella utvecklingsplanerna.

Vi är dock nöjda med vårt val av metod samt resultat av fallstudien, då det är första gången vi genomför en sådan av denna dignitet.

9.2. Resultatdiskussion

Vi kommer att dela upp vår resultatdiskussion i tre delar utifrån våra två frågeställningar samt ur rektorns och lärarnas perspektiv, elevernas perspektiv och slutligen ur vårt perspektiv.

- Hur arbetar lärarna i årskurs fem på samma skola med de individuella utvecklingsplanerna och hur arbetar de för att göra eleverna delaktiga i arbetet enligt lärarna själva?
- Hur delaktiga och medvetna är eleverna i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna enligt eleverna själva?

9.2.1. Ur rektorns och lärarnas perspektiv

Samtliga lärare arbetar på samma sätt med handlingsprogrammet som de kallar det. De arbetar tillsammans då de har varandras elever i olika ämnen, de arbetar dock inte i samma utsträckning med Zetterströms material "Att arbeta med IUP". Sofia vill använda sig av Zetterströms material mer än vad hon gör idag, men hon vill arbeta om det så att det passar hennes och skolans arbetssätt och visioner. Om man gör det så anser hon att man endast behöver använda sig av det omarbetade materialet och inte komplettera med handlingsprogrammet. Då Ulla endast har arbetat på skolan en kort tid så har hon bara hunnit sätta sig in i Zetterströms material ytligt och inte hunnit anpassa det till sin egen undervisning. Stegbladen sitter uppe i hennes klassrum, men hon använder sig inte av dem, hon tycker dock att de är bra, då det tydligt visar vad eleven kan/inte kan samt vad eleven behöver utveckla. Ulla arbetar endast med handlingsprogrammet. Kerstin är den lärare av de tre som vi intervjuade som har arbetat längst på skolan. Hon anser att handlingsprogrammet och Zetterströms material

kompletterar varandra bra, men att stegbladen är ett mer konkret material för eleverna, vilket hjälper dem att se sin egen utvecklingsgång. Då vi intervjuade lärarna om arbetet med de individuella utvecklingsplanerna och att eleverna skulle vara delaktiga i det arbetet så sade de alla att de förde ett handlingsprogram för varje elev. Samtliga tre lärare formulerar det som ska stå i de individuella utvecklingsplanerna/handlingsprogrammet tillsammans med eleverna före utvecklingssamtalet, Kerstin omformulerar det dock efter utvecklingssamtalet med eleven och dess vårdnadshavare till ett mer formellt språk. Likheter som vi har sett efter intervjuerna med lärarna är att deras syn på de individuella utvecklingsplanerna/handlingsprogrammet liknar varandra. Då de tycker att den individuella utvecklingsplanen/handlingsprogrammet hjälper eleven att se sin egen utveckling. Det som skiljer sig åt är att de arbetar med de individuella utvecklingsplanerna/handlingsprogrammet i olika stor utsträckning fast att de arbetar på samma skola. När de fyller i handlingsprogrammet gör lärarna det tillsammans, då de har varandras elever i de olika ämnena. De arbetar dock olika med Zetterströms material då Ulla inte kommit igång med det arbetet, då hon är ny på skolan. För att ytterligare göra sina elever delaktiga i sin egen utveckling ger Sofia och Ulla sina elever individuella uppgifter som de behöver träna mer på varje vecka, detta var inget som Kerstin nämnde att hon gjorde under intervjun.

Samtliga lärare och rektorn tar upp att man måste ha en individuell utvecklingsplan för respektive elev för att hans/hennes utveckling ska fortskrida. De belyser dock att arbetet med de individuella utvecklingsplanerna/handlingsprogrammet tar för mycket tid. I rapporten "Individuell planering och dokumentation i grundskolan", som Myndigheten för skolutveckling har skrivit 2003 belyses även detta problem. Då skolorna som är med i undersökningen som rapporten grundar sig på "[...]upplever det som en svårighet att hitta tid för detta arbete."⁵⁴ Samt att "[...]det är viktigt att lärarnas oro angående tid tas på allvar så att skolor kan hitta lösningar på denna svårighet."⁵⁵ Samtliga lärare och rektorn trodde att eleverna genom att arbeta med de individuella utvecklingsplanerna växte i sin utveckling, samt att de ser arbetet som ett stöd.

Siv belyser i intervjun att dagens samhälle är mer individualiserat, vilket har resulterat i att elevernas vårdnadshavare endast är intresserade av sina barns kunskapsutveckling och inte av deras sociala utveckling. De är inte speciellt intresserade av hur deras barn fungerar i gruppen. Just denna individualisering tar Nordin-Hultman upp i sin avhandling "Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande", från 2004, då hon menar att man idag i hög grad fokuserar på individen och inte på samspelet i gruppen. Vi kan bara hålla med om vad som står i rapporten "Individuell planering och dokumentation i grundskolan" från Myndigheten för skolutveckling, då den menar att eleven utvecklar sina sociala kompetenser kollektivt. Vi tror dock att vårdnadshavaren bryr sig om sitt barns sociala utveckling, men att de fokuserar mer på barnets kunskapsutveckling då de samtalar med läraren under utvecklingssamtalen. Att det är så här tror vi beror på den målstyrda skola som deras barn går i, och att betygen idag har så stor inverkan på barnens framtid. I Cohens

⁵⁴ Myndigheten för skolutveckling. (2004). Sid.45

⁵⁵ Myndigheten för skolutveckling. (2004). Sid.45

undersökning ”Social, Emotional, Ethical, and Academic Education: Creating a Climate for Learning, Participation in Democracy, and Well-Being” som han gjorde på amerikanska skolor, belyser han att vårdnadshavarna till eleverna i skolorna vill att undervisningen ska inkludera och fokusera på att deras barn bland annat ska bli goda sociala medborgare, samt ha en bra umgängeskrets då de tar sin examen. I Cohens undersökning belyser han att vårdnadshavarna tydligt är intresserade av sina barns sociala utveckling och inte bara deras kunskapsmässiga utveckling. Att den målstyrda skolan idag fokuserar på individen i hög utsträckning är ett faktum. Barngrupperna är idag stora och eleverna får tidigt lära sig att dagligen vara en del av en grupp och ta hänsyn till vad allt det betyder. Men när de bedöms och utvärderas gör de det individuellt och inte i grupp. När eleverna sedan kommer ut i arbetslivet jämförs de med andra kandidater som vill ha samma arbete. Vi menar att det är svårt som lärare att ha en bra balans mellan individen och gruppen. Samarbetet mellan rektor och lärare går genom enhetsledaren för respektive enhet. Rektorn har ingen direkt kontakt med lärarna och deras elever i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna om det inte gäller specifika fall.

9.2.2. Ur elevernas perspektiv

Då vi ställde frågan till eleverna om de visste vad en individuell utvecklingsplan var, fick vi olika svar i alla elevgrupper, majoriteten var dock osäker på vad det var. Då vi förklarade för dem vad det var, och vad de var till för blev det tydligare för några av eleverna. Ordet individuell utvecklingsplan eller IUP verkade inte vara ett ord som eleverna var så bekanta med. Elevgrupp 1 sade att de hört ordet IUP först för fyra veckor sedan, de andra två grupperna hade inte hört det alls. Deras delaktighet i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna skilde sig från varandra också. Elevgrupp 1 och 2 sade att de i samband med utvecklingssamtalen var med och fyllde i vad de kunde och inte kunde på ett papper. Det var dock oklart om pappret var från handlingsprogrammet eller om det var ur Zetterströms material. Elevgrupp 3 sade att de inte hade arbetat med de individuella utvecklingsplanerna alls med Ulla, men att de hade gjort det med sin tidigare lärare, vilket även Ulla sade. Ändå var alla elever i alla grupper eniga om att arbetet med stegbladen var bra eftersom de då såg vad de behövde träna mer på. De var även eniga om att de såg sin utveckling i arbetet med stegblad. Elevgrupp 2 och 3 var överens om att de visste att de var tvungna att uppnå målen på grund av att de gick i årskurs fem, detta nämndes inte i elevgrupp 1. Enligt det som sades under elevsamtalen, verkade det vara så att eleverna visste att stegbladen satt i klassrummet för deras skull, men att det var inget de regelbundet tittade på. Vissa av eleverna känner sig säkert delaktiga i sin egen utveckling, det behöver dock inte betyda att de är delaktiga i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna. De flesta elever som vi samtalade med var medvetna om att de hade en individuell utvecklingsplan, de visste dock inte att det heter IUP.

9.2.3. Ur vårt perspektiv

Det vi har sett och uppfattat utifrån intervjuerna och elevsamtalen är att det råder olika syn på arbetet med de individuella utvecklingsplanerna och hur delaktiga eleverna är. Vi förstår det som att lärarna anser att eleverna är delaktiga i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna, medan vi ur elevernas perspektiv uppfattar det som att de inte är

lika delaktiga som lärarna säger att de är. Lärarna säger att de arbetar med det de individuella utvecklingsplanerna/handlingsprogrammet tillsammans med eleverna före utvecklingssamtalet, vilket vi inte tycker riktigt stämmer, då några elever inte ens visste vad en individuell utvecklingsplan eller ett handlingsprogram var då vi frågade dem. Efter samtliga intervjuer med lärarna förstod vi dock att de inte använder sig av de två begreppen, individuell utvecklingsplan och handlingsprogram tillsammans med eleverna, fast de genomför arbetet som de säger att de gör. De sade även vid ett tillfälle att de inte använde sig av de två begreppen då de samtalade med eleverna. Vi tror dock att om man använder sig av begreppen för det man arbetar med, så gör man syftet med arbetet tydligare. Speciellt som att det är obligatoriskt enligt grundskoleförordningen att varje elev ska ha en individuell utvecklingsplan och då eleverna i undersökningen faktiskt går i årskurs fem. Eleverna vet ju att de måste uppnå de nationella målen för årskurs fem, så vi anser att begreppet individuell utvecklingsplan inte är för svårt för dem att förstå. Det kan dock vara så att lärarna inte har använt sig av begreppet individuell utvecklingsplan så mycket då lärarna anser att det är ett nytt namn på ett redan befintligt arbete. Vi undrar varför man använder sig av både Zetterströms material och det så kallade handlingsprogrammet, varför inte bara ett material. Vi förstår att de kompletterar varandra, som Kerstin menar, men varför inte lyfta diskussionen lite högre och gemensamt arbeta fram ett material för skolans arbete med de individuella utvecklingsplanerna. Speciellt då det tar tid att utföra detta utvecklingsarbete med hjälp av två olika material. Sofia säger att det kan vara värt att ta den tiden som det tar att omformulera och föra samman materialen och att det kanske lönar sig i längden, vilket vi håller med om.

Siv poängterar att arbetet med de individuella utvecklingsplanerna "[...]är grunden till allt lärande"⁵⁶. Hon säger dock att de inte lever upp till styrdokumentet på alla punkter, då bestämmelserna skiljer sig åt från vardagen. Hon säger dock att de på skolan försöker att följa styrdokumentet på bästa möjliga sätt för skolans verksamhet. Vi har funderat över varför skolan har köpt in Zetterströms material "Att arbeta med IUP" vilket är ett färdigt arbetsmaterial, då det inte finns några fasta bestämmelser på skolan för hur arbetet ska genomföras och i vilken utsträckning. Siv motiverar detta med att det är en process då nya beslut ska implementeras från formuleringsarenan till realiseringsarenan. Lärarna måste få ta sin tid till att sätta sig in i arbetet och hur det ska praktiseras. Siv säger även att Zetterströms material har skapat en diskussion och reflektion kring arbetet med de individuella utvecklingsplanerna mellan lärarna på skolan, vilket vi även har upplevt under VFU-perioder på skolan det senaste året.

Vi har inte sett att eleverna är speciellt delaktiga i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna, det kan dock bero på att vi endast har genomfört intervjuer och elevsamtal under en kortare tid. Hade vi gjort observationer under en längre tid hade vi kanske sett ett mer väl inarbetat arbete med de individuella utvecklingsplanerna som även eleverna är mer delaktiga i. Vi tror dock att det kan komma att bli alltmer delaktiga då lärarna vill att arbetet ska bli mer levande tillsammans med eleverna än vad det är idag. Sofia belyser detta under intervjun, då hon säger att de nationella proven tar all tid just nu.

⁵⁶ Intervju med Siv, 2007-03-30

9.3. Avslutande diskussion

Ett av syftena med vår uppsats är att se hur beslutet om de obligatoriska individuella utvecklingsplanerna, vilket har fattats på formuleringsarenan, praktiseras på realiseringsarenan. Att man i skolans värld följer styrdokument som är beslutade på formuleringsarenan är en självklarhet. Det är dock spännande att se hur de implementeras i arbetet på skolan. Hur de tolkas och hur de genomförs. Vi anser att det är viktigt att lärarna ges tid till att sätta sig in i de nya besluten och att de även får möjligheten att diskutera dem med sina kollegor. Detta för att alla ska ha samma syn på arbetet och hur man ska utföra det, så att elevernas utbildning blir likvärdig. Sen behöver det inte se identiskt ut i varje klass, men vi anser att lärarna ska ha samma förutsättningar för att förstå de beslut som styr skolans verksamhet.

Det står i grundskoleförordningen att eleverna ska vara delaktiga i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna, vilket kan tolkas olika. Det beror på hur läraren ser på delaktighet. När lärarna ser det som att eleverna är delaktiga i formulerandet av de fortsatta utvecklingsområdena, kanske eleven känner sig kontrollerad och bedömd av läraren. Att eleverna ska vara delaktiga i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna är nog de flesta lärarna medvetna om, men vad lägger läraren för vikt i ordet delaktighet? Vad betyder ordet för en vuxen kontra ett barn? Det är en fråga om vad man har för förhållande till varandra, samt viljan att lära sig och arbeta med sina brister på egen hand. Delaktighet kan se olika ut från lärare till lärare, vissa lärare kanske kräver mer av sina elever för en långsiktig utveckling som även ska stärka elevens självkänsla och självförtroende. Andra lärare känner att ansvaret är mer deras och kontrollerar lärandet på andra sätt, kanske så att eleverna blir vana vid att läraren gör vissa saker åt dem.

Viktigt med de individuella utvecklingsplanerna är att göra eleverna medvetna om deras egen utveckling och att själva känna att de vill lära sig vilket är en fin grundtanke, men kanske inte är helt okomplicerat. I Lpo94 står riktlinjer till lärarna att de ska "[...]utgå från att elever kan och vill ta ett personligt ansvar för sin inläring och för sitt arbete i skolan"⁵⁷. Elevernas utveckling är redan förutbestämd utifrån styrdokument och läroplaner så hur "styr" lärarna sina elever så de uppnår de kunskapsmål de ska ha uppnått i årskurs fem? Nordin-Hultman skriver i sin avhandling "Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande", att det skett tydliga förändringar i styrningsreformen i alla samhälliga verksamheter, skolor, fängelser, institutioner och i arbetslivet under mer än 200 år. "Detta har inneburit en successiv rörelse bort från öppet auktoritära former av maktutövning och disciplinering som ofta var grymma och baserades mot yttre våld mot kroppen"⁵⁸. Nordin-Hultman menar att detta har ersatts av en annan typ av styrning som riktar sig mot människors självreglering och som är mer osynlig. En del av tanken med de individuella utvecklingsplanerna är som vi skrivit ovan att eleven själv ska vilja lära sig, detta kan läraren göra genom att belysa vad det är för mål eleven ska uppnå och göra eleven medveten om hans/hennes svaga och starka sidor. Det kan i sin tur leda till att eleven skapar en självuppfattning om sin egen inläring och arbetar utifrån det. Man skapar ett

⁵⁷ Lpo94. (1994). Sid.18

⁵⁸ Nordin-Hultman. (2004). Sid. 102

förtroende som bygger på att eleven inte tror att de är styrda fast de egentligen är det. "Inflytandets villkor" är en rapport från Skolverket⁵⁹, där man gjort en undersökning om 41 skolors arbete med elevinflytandet. Rapporten belyser att förändringar i skolans undervisning leder till att skolan söker nya vägar för att hantera elevinflytande. "Genomgångar, vägledning, uppföljning och värderingar har vanligen skett utifrån klassens perspektiv. Men idag fokuserar lärarna allt mer på individens vilja, förväntningar, önskemål och förmåga."⁶⁰

Att använda sig av de individuella utvecklingsplanerna gör att man ser till individens kunskapsutveckling samt sociala utveckling, och då i samband med gruppen. Vi tycker att den sociala utvecklingen bör bedömas ur ett grupperspektiv då det handlar om allmän social kompetens. Att en individuell utvecklingsplan endast inkluderar den enskilda elevens individuella utveckling, tycker vi är lite fattigt. Den borde självklart ta upp elevens individuella kunskapsutveckling och sociala utveckling, men den borde även inrikta sig på hur eleven utvecklas bäst i gruppen, och om gruppen och pedagogiken behöver förändras för att utveckla eleven maximalt, och i så fall hur den behöver ändras. Som Nordin-Hultman tar upp i avhandlingen, där hon menar att gruppen och pedagogiken idag inte är i fokus i samma utsträckning som individen är. Dagens individualisering kan kanske bli för kraftig på gruppens bekostnad. Även rapporten "Individuell planering och dokumentation i grundskolan" belyser att det är i gruppen som eleven kan utveckla sin språkutveckling, samarbetsförmåga och då en elevs utbildning blir för individualiserad finns risken att han/hon inte utvecklar dessa värdefulla färdigheter som en god samhällsmedborgare bör tillgodogöra sig.

Det är viktigt att den individuella utvecklingsplanen skrivs i en positiv anda och att eleven inte upplever den som bedömande och kränkande. När styrdokument fattas på formuleringsarenan kan man inte skriva i detalj hur beslutet ska implementeras och genomföras på skolan. Det måste läraren utforma tillsammans med skolans ledning, kollegor och utifrån de elever som kommer att beröras. Ibland gäller det den enskilda eleven, ibland hela gruppen. Nordin-Hultman menar, "[...]att observera, följa upp och bedöma barns lärande är inget nytt. Under det senaste decenniet framtonar emellertid bilden av en alltmer genomgripande bedömning av varje barn."⁶¹ Att endast se den enskilda individen har fördelar i sig då man ser till elevens kunskapsutveckling. Alla lär sig inte i samma takt och man måste se till elevens förutsättningar. Men man får inte bara se till den enskilde individen då det även handlar om att utvecklas i grupp. Siv som är rektor på skolan där vi genomförde vår undersökning menar att idag är inte elevernas vårdnadshavare intresserade av hur deras barn fungerar i gruppen, utan de är endast intresserade av hur de klarar målen som deras barn måste nå. Samtidigt som Cohen⁶² säger i sin undersökning som han har gjort i amerikanska skolor, att föräldrarna bryr sig i högsta grad om hur deras barn fungerar i gruppen så att de bland annat kan utvecklas till goda samhällsmedborgare.

⁵⁹ Skolverket. (1999).

⁶⁰ Skolverket. (1999). Sid. 33

⁶¹ Nordin-Hultman. (2004). Sid. 17

⁶² Cohen. (2006).

Vi tror att det är en balansgång mellan individen och gruppen, vilket kan vara svårt som lärare att verkställa. Vi anser att det är viktigt att de styrdokument som man ska arbeta efter verkligen arbetas in på skolan, så att de kan diskuteras ofta, inte bara en gång. De ska vara en av grundpelarna i verksamheten som lärarna, ledningen och eleverna bedriver.

9.4. Eventuell framtida forskning

Om vi skulle fortsätta att forska inom detta ämne skulle vi tycka att det vore intressant att lära oss mer om vad som exakt sker på de olika instanserna på formuleringsarenan och på realiseringsarenan. Att undersöka vad politikerna i regeringen säger samt undersöka närmare vad kommunpolitikerna säger utifrån regeringsbesluten. Det skulle vara intressant att undersöka hur arbetet med de obligatoriska individuella utvecklingsplanerna har utvecklats om några år och om de har lett till att eleverna i skolan nu lättare når de mål som de ska för respektive år, och om de kan se sin utveckling i större utsträckning än idag. Men vem vet, de kanske kommer att tas bort i och med den nya skollagen som den nya regeringen vill genomföra. Jan Björklund talar om de individuella utvecklingsplanernas vara eller icke vara, vilket Kerstin Weyler skriver om i artikeln "IUP slopas i nya skollagen" i posttidningen Skolvärlden.⁶³ Där framför han att regeringen tycker att de obligatoriska individuella utvecklingsplanerna ska slopas och att det istället behövs tydliga mål i skolår tre, vilket troligen kommer att införas i den kommande skollagen.

⁶³ Weyler, K. (2007). IUP slopas i nya skollagen. Skolvärlden. Posttidning B-03 Nr 6, 29 mars.

10. Referenser

Litteratur:

Cohen, J. (2006). *Social, Emotional, Ethical, and Academic Education: Creating a Climate for Learning, Participation in Democracy, and Well-Being*. Harvard Educational Review; Summer 2006, 76, 2; ProQuest Education Journals Sid. 201.

Ek, M. & Andersson – Mandahl, L. (2006). *Hur svarar elevers upplevelser mot intentionerna med Individuella Utvecklingsplaner?* Lärarhögskolan i Stockholm

Ellmin, B. & Ellmin, R. (2005). *Portfolio – att stödja lärandet i en skola för alla*. Solna: Ekelunds Förlag A.

Hemstad, A. & Kennryd, A. (2006). *Ny lag – IUP för alla!* Lärarhögskolan i Stockholm.

Hartman, S. (2003). *Skrivhandledning för examensarbeten och rapporter*. Falun: Natur och Kultur.

Grundskoleförordningen. (2006). *Bestämmelser om individuella utvecklingsplaner och åtgärdsprogram, Kap 7 §2*. Skollagen.

Johansson, S. & Svensson, J. (2004). *IUP - hur arbetar man med individuella arbetsplaner i skolan?* Lärarutbildningen. Högskolan Kristianstad.

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Danmark: Studentlitteratur.

Lindensjö, B. & Lundgren, U. (2005). *Utbildningsreformer och politisk styrning*. Stockholm: HLS Förlag.

Läroplanen, Lpo94. (1994). *Lärarens handbok*. Solna: Lärarförbundet.

Madsén, T. (1995). *Dialog och delaktighet, en skrift om elevinflytande*. Artikel: *Delaktighet och ett aktivt förhållningssätt- nödvändiga förutsättningar för bra lärande*. Stockholm. Lärarförbundet.

Nordin-Hultman, E. (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. Stockholm: Liber AB.

Skolverket. (1999). *Skola i utveckling, Inflytandets villkor - En rapport om 41 skolors arbete med elevinflytande*. Stockholm: Liber.

Thufvesson, K. & Forsgård. (2003). *Individuella utvecklingsplaner – en form för samverkan mellan pedagoger och föräldrar*. Lärarhögskolan i Stockholm.

Trost, J. (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Tjädermo, C. (2006). *Individuella utvecklingsplaner – En studie om fyra pedagogers tankar om arbetet med individuella utvecklingsplaner*. Institutionen för Utbildningsvetenskap: Lärarprogrammet. Linköpings universitet.

Weyler, K. (2007). *IUP slopas i nya skollagen*. Skolvärlden. Posttidning B-03 Nr 6, 29 mars.

Zetterström, A. (2005). *Att arbeta med IUP*. Solna: Ekelunds Förlag AB.

Zetterström, A. (2006). *IUP och skolutveckling*. Malmö: Gleerups

Internet:

Elfström, I. (2005). *Varför individuella utvecklingsplaner? - En studie om ett nytt utvärderingsverktyg i förskolan*. Lärarhögskolan i Stockholm.

www.lhs.se/iol/publikationer

Myndigheten för skolutveckling. (2004). *Individuell planering och dokumentation i grundskolan*. Dnr 2003:251.

www.skolutveckling.se/publikationer

Nationalencyklopedin.

www.ne.se

Skolverket. (2005). *Allmänna råd och kommentarer – Den individuella utvecklingsplanen*. Stockholm: Ljungbergs tryckeri.

www.skolverket.se/publikationer?id=1511

Skolverket. (2007). *Grundskolan, Kursplaner och betygskriterier*.

www.skolverket.se

Vetenskapsrådet. (1990). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm.

www.vr.se

Intervjuer:

Rektorn Siv 2007-03-30

Lärare Kerstin 2007-03-29

Lärare Sofia 2007-03-28

Lärare Ulla 2007-04-20

Elevsamtal:

Elevsamtal 1. 2007-03-29

Elevsamtal 2. 2007-03-30

Elevsamtal 3. 2007-03-30

11. Bilagor

11.1. Bilaga 1.

Utbildningsdepartementet

Regeringsbeslut 10

2002-10-24

U2002/3932/S

Statens skolverk
106 20 STOCKHOLM

Uppdrag till Statens skolverk avseende individuell planering och dokumentation i grundskolan

I bilaga

Regeringen uppdrar åt Statens skolverk att ge högst tjugo grundskolor möjlighet att under läsåret 2002/03 utveckla och dokumentera formerna för individuell planering och individuell dokumentation. Utvecklingsarbetet syftar till att genom lärande exempel och diskussion mellan de professionella stödjande skolans arbete med information om elevers studieutveckling samt med individuella utvecklingsplaner. Erfarenheter av både möjligheter och problem i samband med ett individanpassat arbetssätt, fortlöpande individuell planering och dokumentation av elevernas studieresultat bör också dokumenteras och spridas till alla skolor.

Skolverket skall rapportera uppdraget till regeringen senast den 1 februari 2004. Planering, genomförande och redovisning av uppdraget skall ske i samverkan med Timplanedelegationen.

För genomförande av uppdraget disponerar Skolverket enligt regleringsbrevet för 2002 högst 5 000 000 kr att använda för att utveckla formerna för individuell planering och dokumentation. Medlen disponeras efter beslut av regeringen från det på statsbudgeten för budgetåret 2002 under utgiftsområde 16 uppförda anslaget 25:2 Utveckling av skolväsende och barnomsorg, anslagspost 2 Kompetensutveckling och andra insatser för lokal skolutveckling. Medlen skall utbetalas till de utvalda skolorna och till Skolverket för extern expertis som engageras för uppdraget. Icke utnyttjade medel skall återbetalas före 1 februari 2004.

På regeringens vägnar

Thomas Östros

Eva Wallberg

Kopia till
Fi/BA
Timplanedelegationen

Postadress 102 33 STOCKHOLM C-56	Telefonväxel 08-405 10 00	E-post: registrator@education.ministry.se R420; E=Registrator; O=Education; P=Ministry; A=SE
Besöksadress Drottninggatan 16	Telefax 08-723 11 82	Telex 132 84 NIMEDOC S

Utbildningsdepartementet

Individuell planering och dokumentation i grundskolan

I regeringens utvecklingsplan för kvalitetsarbetet i förskola, skola och vuxenutbildning *Utbildning för kunskap och jämlikhet* (rskr. 2001/02:188) konstateras att en utbildning av hög kvalitet bl.a. kännetecknas av att varje elev känner till och förstår målen för sin utbildning. I utvecklingsplanen aviserar regeringen att skolan av dessa skäl bör ges en tydligare skyldighet att informera föräldrar och elever om elevens studie-utveckling kontinuerligt under hela grundskoletiden. Informationen bör grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i relation till målen i läroplanen och kursplanerna för år 5 och 9. Detta bör regelmässigt leda fram till en framåtsyftande individuell utvecklingsplan som visar vilka överenskommelser som lärare, elev och föräldrar ingått.

Det finns redan i dag skolor där den mer långsiktiga planeringen av elevens studier dokumenteras i en individuell utvecklingsplan. Detta sker vanligen i anslutning till utvecklingssamtalet, som i de flesta fall är ett naturligt tillfälle för att stämna av och revidera planeringen. Vid behov bör naturligtvis den individuella utvecklingsplanen revideras tätare. Den individuella utvecklingsplanen behöver dessutom stöd av en mer fort-löpande flexibel och mer konkret pedagogisk planering, t.ex. för ett arbetsområde, en månad, en vecka eller t.o.m. en dag. Det gäller särskilt i skolor där eleverna arbetar individanpassat och målorienterat. Denna fortlöpande planering dokumenterar skolorna ofta i olika former av planeringsböcker eller s.k. loggböcker. Den individuella uppföljningen sker också på en mängd olika sätt, både skriftligt och muntligt. Det blir allt vanligare att varje elev har en s.k. portfolio där urval av elevens arbeten samlas, men även andra modeller förekommer.

Regeringen anser att skolornas arbete med information om elevers studieutveckling samt med individuella utvecklingsplaner behöver stödjas, bl.a. genom att utvecklingsarbete stimuleras genom lärande exempel och diskussion mellan de professionella. Erfarenheter av både möjligheter och problem i samband med ett individanpassat arbetssätt, fortlöpande individuell planering och dokumentation av elevernas studieresultat bör också dokumenteras och spridas till alla skolor. Ett individanpassat arbetssätt

innebär en process som påverkar skolans arbetssätt, ledning och organisation och som inte får ske på bekostnad av samarbete och gemensamt lärande i skolan.

I budgetpropositionen för 2002 (prop. 2000/01:1) aviserades att ett uppdrag bör ges under 2002 som innebär att ett antal grundskolor ges möjlighet att utveckla formerna för individuell planering och individuell dokumentation. Syftet skall vara att få ett fördjupat underlag och mer systematiserade erfarenheter av ett sådant arbetssätt, som sedan kan spridas till andra skolor.

Uppdrag

Skolverket bör ges i uppdrag att ge högst tjugo grundskolor möjlighet att under läsåret 2002/03 utveckla och dokumentera formerna för individuell planering och individuell dokumentation. En utgångspunkt bör vara den information om elevens studieutveckling, som bör ges bl.a. i samband med utvecklingssamtalet samt den individuella framåtsyftande utvecklingsplan som utvecklingssamtalet bör leda till. Utgångspunkt bör också tas i det arbete med individuell planering och dokumentation som sker fortlöpande och som är en viktig förutsättning för den information som kan ges om elevens studieutveckling bl.a. i samband med utvecklingssamtalet samt för den individuella utvecklingsplanen.

Skolornas redovisning bör följa en gemensam struktur. För att komma ifråga bör skolan arbeta individanpassat och ha ett systematiskt kvalitetsarbete. En regional spridning bör eftersträvas liksom varierande arbetssätt, storlek och åldersgrupper. Skolor i segregerade områden skall vara representerade i urvalet.

Skolverket skall rapportera uppdraget till regeringen senast den 1 februari 2004. Av rapporten bör framgå hur skolor med olika former av individanpassat och målorienterat arbetssätt kan arbeta med individuell planering och individuell dokumentation samt erfarenheter av detta. Skolverket skall på olika sätt sprida denna kunskap till skolorna i landet.

Planering, genomförande och redovisning av uppdraget skall ske i samverkan med Timplanedlegationen.

För genomförande av uppdraget disponerar Skolverket enligt regleringsbrevet för 2002 högst 5 000 000 kr att använda för att utveckla formerna för individuell planering och dokumentation. Medlen disponeras efter beslut av regeringen från det på statsbudgeten för budgetåret 2002 under utgiftsområde 16 uppförda anslaget 25:2 Utveckling av skolväsende och barnsomsorg, anslagspost 2 Kompetensutveckling och andra insatser för lokal skolutveckling. Medlen skall utbetalas till de utvalda skolorna och till Skolverket för extern expertis som engageras för uppdraget.

11.2. Bilaga 2.

Brev till föräldrar i årskurs 5 på skola X

Hej, vi heter Sarika Hellman och Tiana Rapp och är lärarstudenter (från Lärarhögskolan i Stockholm) på skola X. Under denna termin (-07) kommer vi att skriva ett examensarbete i form av en C-uppsats som kommer att handla om arbetet med de individuella utvecklingsplanerna.

Vi kommer att göra undersökningar och intervjuer på skola X. Vi vill i och med detta samtala med era barn angående deras delaktighet i arbetet med de individuella utvecklingsplanerna och behöver ert medgivande till deras deltagande. Samtalen kommer att genomföras i smågrupper. Skolans namn och elevernas namn kommer att avidentifieras och uppgifterna kommer enbart att användas till vår C-uppsats. Samtalen kommer att spelas in och banden kommer att sparas i 10 år som referensmaterial.

Vi kommer att genomföra samtalen under vecka 13. Lärarna till eleverna kommer inte att vara närvarande under samtalen, men kommer att vara väl informerade om vår undersökning. Om ni har några frågor om vår undersökning får ni gärna höra av er via mail till oss.

sarika.hellman@student.lhs.se

tiana.rapp@student.lhs.se

Med vänlig hälsning

Sarika Hellman

Tiana Rapp

2007-03-07

Samtal

Elevens namn: _____

Ringa in ert svar

Ja, jag tillåter mitt barn att delta i samtal om de individuella utvecklingsplanerna.

Nej, jag vill inte att mitt barn deltar i samtal om de individuella utvecklingsplanerna.

Vårdnadshavarens underskrift

11.3. Bilaga 3.

Intervjufrågor till rektorn om arbetet med den individuella utvecklingsplanen

1. Vad har du för arbetsbakgrund?
2. Vad är din huvudsakliga arbetsuppgift på skolan?
3. Vad tänker du om arbetet med de individuella utvecklingsplanerna?
4. Fördelar och nackdelar med de individuella utvecklingsplanerna?
5. Hur har du fått kunskap om arbetet med de individuella utvecklingsplanerna?
6. Hur har du informerat lärarna om arbetet med de individuella utvecklingsplanerna?
7. Hur delaktig är du elevernas utveckling?
8. I så fall på vilket sätt?
9. Hur nära är ditt arbete lärarnas arbete och hur ser det ut?
10. Hur tror du att arbetet med de individuella utvecklingsplanerna är här på skolan?
11. Hur vill du att arbetet med de individuella utvecklingsplanerna ska vara här på skolan?
12. Stämmer du av med lärarna om deras arbete med de individuella utvecklingsplanerna och hur ofta sker det?
13. Har skolan några regler kring hur arbetet med de individuella utvecklingsplanerna ska gå till?

Avslutande diskussion

Vi gör denna intervju då vi vill se om skolans vision om detta arbete finns i praktiken eller om det är bara något som rektorn tycker och tänker.

11.4. Bilaga 4.

Intervjufrågor till läraren om arbetet med den individuella utvecklingsplanen

1. Vad har du för arbetsbakgrund?
2. Vad är din huvudsakliga arbetsuppgift på skolan?
3. Hur länge har du arbetat med den individuella utvecklingsplanen?
4. Hur gjorde följde du elevens utveckling före år 2006?
5. På vilket sätt arbetar du med den individuella utvecklingsplanen idag?
6. Varför arbetar du som du gör?
7. Vad tycker du om att det är obligatoriskt att det ska finnas en individuell utvecklingsplan för varje elev?
8. Bra/dåligt motivera
9. Försöker du göra dina elever delaktiga i arbetet men den individuella utvecklingsplanen?
10. Om ja, i sådana fall hur/ Nej, varför inte.
11. Samtalar du med dina elever om den individuella utvecklingsplanen i din undervisning?
12. Synliggör du den på något annat sätt, i så fall hur?
13. Fördelar och nackdelar med de individuella utvecklingsplanerna?
14. Har du fått någon information om hur arbetet med den individuella utvecklingsplanen kan se ut från skolan eller andra instanser, om ja, vilka?
15. Har du behövt söka information om hur arbetet med den individuella utvecklingsplanen kan se ut på egen hand?
16. Samarbetar du med dina två kollegor i årskurs 5 när du arbetar med den individuella utvecklingsplanen?
17. Ja, på vilket sätt/ Nej, varför?
18. Finns det något samarbete mellan lärarna och rektorn med arbetet om den individuella utvecklingsplanen?

19. Ja, i så fall på vilket sätt/ Nej, varför?

20. Hur tror du att arbetet med den individuella utvecklingsplanen påverkar elevens utveckling och på vilket sätt?

Avslutande diskussion om de individuella utvecklingsplanerna

11.5. Bilaga 5.

Intervjufrågor till eleverna om arbetet med den individuella utvecklingsplanen

1. Vet ni vad en individuell utvecklingsplan är?
2. Ja, utveckla!
3. Nej, vad kan ni tänka er att det är?
4. Känner ni att ni är delaktiga i arbetet med den i individuella utvecklingsplanen?
5. På vilket sätt är du delaktig?
6. Hur ofta arbetar ni med den individuella utvecklingsplanen?
7. På vilket sätt arbetar ni med den individuella utvecklingsplanen?
8. Tycker ni att arbetet med den individuella utvecklingsplanen är bra?
9. Kan man tänka sig att göra arbetet på något annat sätt?
10. På vilket sätt i sådana fall?
11. Hjälper den individuella utvecklingsplanen er att ser egen utveckling i skolan?
12. Ja, utveckla varför?
13. Nej, motivera!
14. Varför tror ni att ni har utvecklingssamtal en gång varje termin?
15. Använder sig er lärare av den individuella utvecklingsplanen under det samtalet?
16. Ja, berätta hur!
17. Nej, hur gör hon då?

Avslutande diskussion

Lärarhögskolan i Stockholm

Besöksadress: Konradsbergsgatan 5A
Postadress: Box 34103, 100 26 Stockholm
Telefon: 08-737 55 00
www.lararhogskolan.se

